

Påtalemyndighetens objektivitetsplikt

*- Særlig om adgangen til å relativisere
objektivitetsplikten på iretteføringsstadiet*

Kandidatnummer: 143

Antall ord: 14 925

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. mai 2019

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Tema og aktualitet.....	3
1.2 Rettskildesituasjonen.....	4
1.3 Avgrensning	7
1.4 Videre fremstilling	7
2 Allment om påtalemyndighetens objektivitetsplikt.....	8
2.1 Objektivitetsplikten rettslige forankring	8
2.1.1 Utgangspunkt – lovens ordlyd.....	8
2.1.2 Hva innebærer det å «opptre objektivt»?	8
2.1.3 Hvem omfattes av objektivitetsplikten?.....	10
2.1.4 Når gjelder objektivitetsplikten?	11
2.1.5 Kort om forslag til ny ordlyd.....	11
2.2 Et kort historisk tilbakeblikk	12
2.2.1 Innledning.....	12
2.2.2 En objektiv amtmann?.....	12
2.2.3 Fremveksten av en selvstendig påtalemyndighet	13
2.3 Straffeprosessens målsettinger og strukturelle forhold	15
2.3.1 Generelt	15
2.3.2 Målet om å avdekke og oppklare straffbare handlinger og få skyldige dømt..	16
2.3.3 Målet om at uskyldige ikke skal dømmes	17
2.3.4 Målet om tillit til straffeprosessen.....	18
2.4 Objektivitetsplikten etter EMK	19
2.4.1 Innledning.....	19
2.4.2 Kravet om en effektiv etterforskning etter EMK art. 1	19
2.4.3 Kravet om en rettferdig rettergang etter EMK art. 6.....	21
3 Adgangen til å relativisere objektivitetsplikten på irettføringsstadiet.....	23
3.1 Innledning.....	23
3.2 Forutsetninger og bakteppet for en eventuell relativisering.....	24
3.2.1 Hvor objektiv er det rent faktisk mulig å bli?	24
3.2.2 Forsvareren som kontrollmekanisme	25

3.2.3	Domstolen som kontrollmekanisme.....	26
3.3	Under saksforberedelsen	27
3.3.1	Generelt om saksforberedelsen	27
3.3.2	Objektivitetsplikts innvirkning på «sakens dokumenter».....	28
3.3.3	Krav til objektivitet i utformingen av påtalemyndighetens bevisoppgave.....	29
3.3.4	Krav til objektivitet ved begjæring om ytterlig bevisførsel	31
3.4	Innledningsforedraget.....	32
3.5	Bevisføringen	34
3.5.1	Generelt om bevisføringen	34
3.5.2	Hvilke krav til objektivitet gjelder for aktor under bevisføringen?	34
3.5.3	Er det grunnlag for å relativisere objektivitetskravet under bevisføringen?	35
3.6	Aktors prosedyre	37
3.6.1	Generelt om aktors prosedyre	37
3.6.2	Hvilke krav stilles det til objektivitet under prosedyren?	37
3.6.3	Er det adgang til å relativisere objektivitetsplikten under prosedyren?	40
3.7	Aktors påstand.....	42
3.7.1	Generelt om aktors påstand	42
3.7.2	I hvilke tilfeller skal aktor påstå domfellelse?	43
3.7.3	Skal aktor påstå frifinnelse eller frafalle tiltalen?	46
	Litteraturliste	48

1 Innledning

1.1 Tema og aktualitet

Temaet for avhandlingen er påtalemyndighetens objektivitetsplikt, særlig om adgangen til å relativisere objektivitetsplikten på iretteføringsstadiet. Objektivitetsplikten fremkommer i dag hovedsakelig av lov om rettergangsmåten i straffesaker av 22. mai 1981 nr. 25 (heretter strpl.) § 55 fjerde ledd, hvor det fremgår at:

«Påtalemyndighetens tjenestemenn skal opptre objektivt i hele sin virksomhet, herunder på etterforskningsstadiet, når det treffes påtalevedtak og ved iretteføring av saken».

Bestemmelsen ble tilføyd ved lov om endring i straffeprosessloven 21. juni 2013 nr. 86 og er en kodifisering av den generelle ulovfestede objektivitetsplikten.¹ Påtalemyndigheten skal ivareta det offentliges interesse i straffeprosessen, noe som innebærer at påtalemyndigheten verken vinner eller taper saker.² Objektivitetsplikten er et middel for å nå sentrale målsettinger i straffeprosessen. Den skal sikre at påtalemyndigheten opptrer upartisk slik at straffesaken får et objektivt riktig resultat, og er derfor en viktig rettssikkerhetsgaranti for individet.

I Riksadvokatens rundskriv av 2018 fremgår et økende fokus på objektivitetsplikten ved at statsadvokatene oppfordres «i egen straffesaksbehandling, ved sine inspeksjoner og øvrige fagledelse ha særlig oppmerksomhet omkring objektivitetskravet»³.

Påtalemyndighetens objektivitetsplikt har fått særlig aktualitet de senere år i forbindelse med evalueringen av straffesaker hvor det er begått alvorlige feil. I disse sakene er ofte mangel på politi- og påtalemyndighetens objektivitet på etterforskning- og iretteføringsstadiet fremhevet som en viktig årsak. I blant annet den offentlige granskningen av «Fritz Moen-saken» og i gjennomgangen av «Monika-saken» er den manglende etterlevelsen av objektivitetsplikten påpekt.

---

¹ Prp. 147 L (2012-2013) s. 174

² Jon Petter Rui, «Straffeprosessen i perspektiv», *Jussens venner* vol. 49, s. 382-444, 2014, Nr. 6 (s. 402)

³ R nr. 1/2018, *Mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen i 2018 – politiet og statsadvokatene* s. 13.

I «Fritz Moen-saken» ble Fritz Moen dømt og senere frikjent for to drap i henholdsvis 1978 og 1981. Saken er beskrevet som en av norsk strafferettspleies verste justismord. I NOU 2007:7 *Fritz Moen og norsk strafferettspleie* påpekte det oppnevnte granskningsutvalget en rekke feil og mangler ved etterforskningen og den påfølgende rettssaken. I den forbindelse rettet utvalget kritikk mot politi- og påtalemyndigheten og uttrykte at «Utvalget mener at den viktigste lærdommen man kan trekke ut av Moen-sakene er at: (a) politiet og påtalemyndigheten må etterleve objektivitetsprinsippet».⁴

I «Monika-saken» ble dødsfallet til åtte år gamle Monika i 2011 ansett som selvdrap, og henlagt som intet straffbart forhold. Saken ble siden gjenopptatt og en person ble dømt for drapet. Et oppnevnt læringsutvalg kom til at kvaliteten på etterforskningen hadde vært mangelfull.⁵ Politi- og påtalemyndighet fikk kritikk for å ha låst seg til teorien om selvdrap, selv om dette ikke hadde et godt bevismessig grunnlag. Etterlevelsen av påtalemyndighetens objektivitetsplikt var ikke tilstrekkelig ivaretatt.

Formålet med avhandlingen er å rette søkelyset mot påtalemyndighetens objektivitetsplikt, og da særlig om objektivitetsplikten kan relativiseres på irettføringsstadiet. En mulig relativisering har særlig vært fremhevet i lovens forarbeider⁶ og i juridisk teori⁷. I forbindelse med hovedforhandlingen er tiltalespørsmålet avgjort, og aktor er overbevist om straffeskyld. Det er derfor uklart om det for aktor er mulig å opptre fullt ut objektivt under hovedforhandlingen. Tiltalte er på dette stadiet ofte representert av en forsvarer som taler vedkommendes sak, og retten har i oppgave å treffe beslutning på et selvstendig grunnlag. Oppgavens sentrale tema er en analyse av hvorvidt norsk rett tillater en slik relativisering i forbindelse med hovedforhandlingen.

1.2 Rettskildesituasjonen

Påtalemyndighetens objektivitetsplikt bygger som allerede nevnt på en kodifisering av ulovfestet rett. Plikten er kommet til uttrykk flere steder i straffeprosessen og er nedfelt i strpl. §§ 55 fjerde ledd, 226 tredje ledd og 304 første ledd tredje punktum.

---

⁴ NOU 2007:7 s. 321

⁵ R. publ. nr.1/2015, *Monika-saken – læringsperspektiver* s. 27.

⁶ Prp. L. 141 (2009-2010) pkt. s. 90-91, også nevnt i Prp. 147 L (2012-2013) s. 175

⁷ Gert Johan Kjelby, *Påtalerett*, 1. utgave, Oslo 2017 s. 253. Se også Johs. Andenæs, «*God åklagarsed*», NJ 1987, del 1 s. 57-70 s. 68

Hovedregelen om påtalemyndighetens objektivitetsplikt fremkommer i strpl. § 55 fjerde ledd. På etterforskningsstadiet er objektivitetsplikten presisert i strpl. § 226 tredje ledd, hvor det fremgår at «[er] en bestemt person mistenkt, skal etterforskningen søke å klarlegge både det som taler mot ham og det som taler til fordel for ham». I forbindelse med hovedforhandlingen er objektivitetsplikten presisert i strpl. § 304 første ledd tredje punktum. Det fremgår at «fremstår det som klart for aktor at det ikke er ført tilstrekkelige bevis for domfellelse, skal aktor for forholdet det gjelder frafalle tiltalen eller nedlegge påstand om frifinnelse». Bestemmelsen ble tilføyd ved lovendring 10. desember 2010 nr. 76, som ledd i oppfølgingen av NOU 2007:7 *Fritz Moen og norsk strafferettspleie*.

På det nåværende tidspunkt finnes det lite høyesterettspraksis som behandler påtalemyndighetens objektivitetsplikt etter strpl. §§ 55 fjerde ledd, 226 tredje ledd og 304 første ledd tredje punktum. Dette kan skyldes at emnet ikke er særlig egnet for prøving i domstolen, da det er vanskelig å påvise brudd på objektivitetsplikten.

Menneskerettighetene som fremkommer av EMK⁸ er en sentral rettskilde i norsk straffeprosess. EMK er gjennom menneskerettighetsloven (heretter mrl.)⁹ gjort til norsk lov, jf. mrl. § 2. Ved motstrid går EMK foran annen norsk lovgivning, jf. mrl. § 3. Dersom rettigheten etter EMK gir et videre vern enn de norske bestemmelsene, skal forståelsen etter EMK legges til grunn. Avgjørelser fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) fungerer som tolkningsfaktorer til hvordan rettighetene etter EMK skal forstås. Høyesterett har uttalt at EMK skal som norsk lov tolkes etter metoden som er anvendt av EMD.¹⁰ EMK og EMDs eventuelle innvirkning på påtalemyndighetens objektivitetsplikt behandles i kapittel 2.4.

Riksadvokaten er øverste påtalemyndighet, og har alminnelig direktiv- og instruksjonsmyndighet over statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet. Riksadvokaten utformer rundskriv som gir retningslinjer av betydning for hvordan påtalemyndigheten utfører sine oppgaver, og har på denne måten en viktig rolle i straffeprosessen. Instruksjonsretten har

---

⁸ Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter

⁹ Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

¹⁰ Se blant annet Rt. 2005 s. 833 (avsnitt 45), Rt. 2000 s. 996 (s. 1006 til 1008), Rt. 2002 s. 557 (s. 565)

kun intern virkning innad i påtalemyndigheten.¹¹ Riksadvokatens instruks er ikke et produkt fra den lovgivende eller dømmende makt, og har derfor liten rettskildemessig vekt overfor andre juridiske aktører. Den vil ikke ha direkte rettsvirkning for domstolen. I den grad instruksen har ført til lang og fast påtalepraksis, vil den imidlertid ha en viss vekt som rettskilde.¹² I avhandlingen vil det på enkelte punkt vises til Riksadvokatens uttalelser, men uttalelsene vil ha begrenset vekt.

For å fastlegge bakgrunnen og begrunnelsen for eksistensen av objektivitetsplikten må det ses hen til sentrale målsettinger, formålsbetraktninger og hensyn som ligger til grunn for reguleringen i straffeprosessen. Disse bygger ikke på en konkret rettskilde, men kan ses på som de samlede hensyn som skal ivaretas gjennom både lovfestede og ulovfestede regler.¹³ Utvalgte målsettinger presenteres i kapittel 2.3. I drøftelsen om det er adgang til å relativisere objektivitetsplikten i forbindelse med hovedforhandlingen, vil målsettingene måtte balanseres opp mot hverandre for å angi hvilke innhold regelen bør ha.

Forslaget til ny straffeprosesslov NOU 2016:24¹⁴ inneholder en omfattende gjennomgang av gjeldende rett og et forslag til hva den nye straffeprosessloven bør inneholde. Det er uklart når en ny straffeprosesslov vil bli vedtatt og tre i kraft. Det ses imidlertid hen til NOU 2016:24 både med tanke på kartleggingen av gjeldende rett og til den foreslåtte lovendringen. Som følge av at forslaget enda ikke er vedtatt, vil innholdet i NOU 2016:24 ha rettskildemessig vekt lik juridisk teori.

Ut over det ovennevnte anvender avhandlingen i hovedsak tradisjonell juridisk metode, hvor det tas utgangspunkt i lovens ordlyd. Den blir tolket i lys av lovens forarbeider, høyesterettspraksis, juridisk teori og reelle hensyn for å komme frem til rettsregelen. Rettskildebildet byr etter min mening ikke på særlige metodiske utfordringer.

---

¹¹ Kjelby (2017) s. 39

¹² Ørnulf Øyen, *Straffeprosess*, Bergen 2016 s. 38

¹³ Se Øyen (2016) s. 25 for en nærmere fremstilling

¹⁴ NOU 2016:24 *Ny straffeprosesslov*.

1.3 Avgrensning

Avhandlingen avgrenses mot gjennomgang av objektivitetsplikten på etterforskningsstadiet og påtalestadiet. Begrunnelsen for dette er både av hensyn til omfanget på avhandlingen, men også fordi et eventuelt grunnlag for å relativisere objektivitetsplikten ikke gjør seg gjeldende i samme grad utenfor iretteføringsstadiet. Under etterforskningen og på påtalestadiet finnes det ikke i like stor grad kontrollmekanismer, slik som forsvarer og domstolen, som kan sikre påtalemyndighetens objektivitet. Derfor står kravet til en fullstendig objektiv påtalemyndighet sterkt på disse stadiene.

Påtalemyndighetens objektivitetsplikt gjør seg gjeldende også etter at saken er henlagt eller rettskraftig avgjort. Det avgrenses imidlertid mot å behandle objektivitetsplikten ved anke og gjenopptakelse av straffesaken. Det avgrenses også mot rettsvirkninger ved brudd på objektivitetsplikten. Påtalemyndighetens plikter ved andre reaksjoner, slik som inndragning og økonomiske krav i form av erstatningskrav, faller også utenfor avhandlingens tema. Avhandlingen vil undersøke reguleringen etter norske rettskilder. Det avgrenses derfor mot andre lands nasjonale regulering av påtalemyndighetens objektivitetsplikt.

1.4 Videre fremstilling

I kapittel 2 gjennomgås påtalemyndighetens objektivitetsplikt på generelt grunnlag. Formålet er å undersøke innholdet i objektivitetsplikten. Dette innebærer en gjennomgang av strpl. § 55 fjerde ledd (2.1), et historisk tilbakeblikk (2.2), presentasjon av sentrale målsettinger objektivitetsplikten skal ivareta (2.3) og relevante artikler i EMK med tilhørende EMD-praksis (2.4).

I kapittel 3 drøftes innholdet i objektivitetsplikten og adgangen til å relativisere den på de forskjellige stadiene i forbindelse med hovedforhandlingen. Det vil først gis en generell innføring i forutsetninger for en relativisering (3.2), før spørsmålet om relativisering av objektivitetsplikten gjennomgås mer konkret på de forskjellige stadiene, herunder saksforberedelse (3.3), innledningsforedrag (3.4), bevisføring (3.5), prosedyre (3.6) og nedleggelse av påstand (3.7) gjennomgås konkret. Avslutningsvis gis en konklusjon på problemstillingen (3.8).

2 Allment om påtalemyndighetens objektivitetsplikt

2.1 Objektivitetspliktens rettslige forankring

2.1.1 Utgangspunkt – lovens ordlyd

Det fremgår av strpl. § 55 fjerde ledd at «påtalemyndighetens tjenestemenn skal opptre objektivt i hele sin virksomhet, herunder på etterforskningsstadiet, når det treffes påtalevedtak og ved irettføring av saken».

2.1.2 Hva innebærer det å «opptre objektivt»?

Straffeprosessloven gir ingen nærmere definisjon på hva som ligger i begrepet «objektivt». En naturlig språklig forståelse av ordlyden «objektivt» tilsier at noe er upersonlig og upartisk. I en straffeprosessuell kontekst vil «objektivt» innebære fravær av forutinntatthet med tanke på *om* det er begått en straffbar handling, og med tanke på *hvem* som har begått den straffbare handlingen.

Bestemmelsens ordlyd må tolkes i lys av den konkrete konteksten den inngår i. Bestemmelsen regulerer hvordan påtalemyndigheten skal «opptre» i hele sin virksomhet. Bestemmelsen tar derfor sikte på å regulere hvordan hver enkelt tjenestemann opptrer innenfor sitt ansvarsområde. Påtalemyndighetens tjenestemenn trer i sitt arbeid inn i en profesjonell rolle og opptrer på vegne av påtalemyndigheten. Å «opptre objektivt» innebærer at den som utfører påtalevirksomhet skal ha en nøytral holdning til de faktiske forhold og evne å se saken fra ulike ståsted. Egne følelser eller sympatier må holdes utenfor.

En relevant problemstilling er i denne forbindelse hvor objektiv det faktisk er mulig å bli for påtalemyndighetens tjenestemenn. Fullstendig objektivitet anses som den ideelle normen¹⁵, men det kan tenkes en rekke psykologiske grunner for at objektivitetsplikten i realiteten er utfordrende å etterleve. Straffesaken kan eksempelvis vekke sterke følelser og det kan eksistere

---

¹⁵ Tor-Geir Myhrer, *Kvalitet i etterforskningen*, PHS Forskning 2015:1, Oslo 2015 s. 108

et stort press for å få straffesaken oppklart fra fornærmede, media og samfunnet ellers. Dersom vedkommende eksempelvis er en kjenning av politiet, kan det være vanskelig ikke å ha forutinntatte holdninger mot denne personen.

Påtalejuristen kombinerer ofte ulike roller. Loven stenger ikke for at vedkommende kan være både etterforskningsleder, påtaleansvarlig og aktor i samme straffesak. Dette er særlig utfordrende i Økokrim-saker, hvor statsadvokaten følger saken tett fra etterforskning til domstolene. Når disse rollene skal kombineres er det usikkert hvor objektiv det faktisk er mulig å være. Etter objektivitetsplikten slik den fremkommer i straffeprosessloven, må det i alle fall oppstilles et krav om at den enkelte påtalejurist etter beste evne forsøker å tilstrebe en objektiv innstilling til straffesaken.

Ifølge forarbeidene til strpl. § 55 fjerde ledd innebærer objektivitetsplikten at «påtalemyndigheten nøkternt skal ha for øye både det som i saken taler til gunst for mistenkte og det som trekker i retning av straffansvar og skjerpet reaksjon».¹⁶ Forarbeidene stiller krav til en upartisk og saklig opptreden i arbeidet med straffesaken, noe som er i samsvar med ordlyden. Det eksisterer lite høyesterettspraksis som behandler bestemmelsen utførlig.

Riksadvokaten beskriver i R nr.1/ 2018 objektivitetspliktens slik:

«Kravet til objektivitet tilsier at det må utvises både evne og vilje til å vurdere et saksforhold med ulike innfallsvinkler og at bevis som innhentes undergis faglige og kritiske vurderinger. Det må være åpenhet for nye opplysninger og utvises vilje til å revurdere tidligere teorier og oppfatninger».¹⁷

Uttalelsen tilsier at påtalejuristen har en aktiv plikt til å forholde seg nøytralt til straffesaken og til de bevis som forelegges. Nye opplysninger skal presenteres og tas stilling til, selv om dette medfører at mistanken eller tiltalen svekkes. I Riksadvokatens etiske retningslinjer av 2017 fremgår det at vedkommende skal «undersøke, vurdere og legge frem opplysninger som taler for en persons uskyld».¹⁸ På grunn av Riksadvokatens instruksjonsmyndighet vil denne forståelsen av objektivitetsplikten være av stor praktisk betydning for påtalemyndighetens tjenestemenn. Uttalelsen er i tråd med lovens ordlyd og forarbeider.

---

¹⁶ Prp. 147 L (2012-2013) s. 174

¹⁷ R nr. 1/2018 s. 13

¹⁸ Rundskriv nr. 2/2017 *Etiske retningslinjer for medarbeidere i påtalemyndigheten*, s. 2

2.1.3 Hvem omfattes av objektivitetsplikten?

Objektivitetsplikten i strpl. § 55 fjerde ledd retter seg mot «påtalemyndighetens tjenestemenn». Etter strpl. § 55 første ledd nr. 1-4 er dette Riksadvokaten, statsadvokatene og påtalemyndigheten i politiet. Straffeprosessloven er taus om en lignende plikt til objektivitet også gjelder andre som bistår påtalemyndigheten, slik som polititjenestemennene som etterforsker saken. Det er likevel klart at påtalemyndighetens rolle som etterforskningsledere medfører at objektivitetsplikten også gjelder for polititjenestemennene som har befatning med saken.¹⁹ Det følger også krav til polititjenestemennenes objektivitet etter politiloven²⁰ § 6, hvor det fremgår at politiet alltid skal opptre «saklig og upartisk».

Advokater som opptrer som aktor er bundet av påtalemyndighetens objektivitetsplikt. Dette ble slått fast i Høyesteretts avgjørelse i sak HR-2019-34-S²¹. Spørsmålet i saken var om en advokat var inhabil til å være medaktor i Høyesterett. Straffesaken gjaldt fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel. En advokat fra Regjeringsadvokaten ble oppnevnt som medaktor. Advokaten skulle bistå hovedaktor i juridiske spørsmål, og hadde verken hatt befatning med etterforskning eller tiltalespørsmålet. Tiltalte mente advokaten måtte anses inhabil fordi han på grunn av sin stilling hos Regjeringsadvokaten ønsket å fremme offentlige interesser, noe som også måtte være i strid med aktors objektivitetsplikt etter strpl. § 55 fjerde ledd. I kjennelsen kom Høyesterett til at han ikke var inhabil etter strpl. § 60 jf. § 55 fjerde ledd. Det forelå ikke forhold som etter en objektiv målestokk gav omverdenen rimelig eller saklig grunn til å tvile på advokatens upartiskhet. Det ble vist til at han kun var underlagt instruksjon fra hovedaktor og overordnet påtalemyndighet.

Høyesterett gikk ikke videre inn på spørsmål knyttet til påtalemyndighetens objektivitetsplikt, ut over at det foreligger en tett sammenheng mellom habilitetsreglene og objektivitetsplikten. Habilitetsreglene retter seg mot tjenestepersonens *relasjon* til det konkrete saksforholdet eller til de involverte parter i saken. Objektivitetsplikten knytter seg imidlertid til hvordan tjenestepersonen *opptrer* og hvordan arbeidet *utføres*. Dersom tjenestepersonen er inhabil etter de absolutte inhabilitetsgrunnene eller ved avledet inhabilitet, innebærer ikke dette et automatisk brudd på objektivitetsplikten. Når inhabilitet vurderes basert på om det foreligger «særlige forhold» jf. § 60 første ledd annet punktum, tas det utgangspunkt i en subjektiv og

---

¹⁹ Se NOU 2007:7 s. 95, se Øyen, (2016) s. 28

²⁰ Lov 4. august 1995 nr. 53 lov om politiet

²¹ HR-2019-34-S (avsnitt 25)

objektiv vurdering. Dersom vedkommende etter den subjektive testen faktisk har oppdratt forutinntatt eller partisk, er han både inhabil og må anses å ha brutt objektivitetsplikten. Høyesterett kom til at det ikke var i strid med objektivitetsplikten at medaktor var tilknyttet regjeringsadvokaten. Det ville imidlertid være i strid med objektivitetsplikten dersom medaktor oppførte seg på en måte som tilsa at han fremmet regjeringsadvokatens interesser i saken.

Påtalemyndigheten får i noen saker bistand fra private forsvarere, ansatte i kontrollorgan, private sakkyndige, offentlige organ eller lignende. Dersom personer utenfor påtalemyndigheten tar del i det påtalemessige arbeidet, eller utfører oppdrag for påtalemyndigheten, må kravet til objektivitet også gjelde for dem. Påtalemyndigheten er i disse tilfellene ansvarlig for deres opptreden og virksomhet, og avleder dermed sin plikt til objektivitet. Dette vil blant annet innebære at bistandsgiveren må underrette påtalemyndigheten dersom vedkommende får kjennskap til ny informasjon som kan få betydning for skyld- eller straffespørsmålet.

2.1.4 Når gjelder objektivitetsplikten?

Plikten til å være objektiv gjelder for påtalemyndigheten «i hele sin virksomhet» jf. strpl. § 55 fjerde ledd. Dette innebærer at objektivitetsplikten gjelder ved utførelsen av alle typer arbeidsoppgaver som følger med stillingen som tjenestemann i påtalemyndigheten, herunder ved ledelse av etterforskningen, ved avgjørelse av tiltalespørsmål, og under forberedelsen og gjennomføringen av hovedforhandlingen og ved bruk av rettsmidler.

Ordlyden «skal» tilsier at kravet til objektivitet er en plikt som ikke kan fravikes. Etter strpl. § 55 fjerde ledd gjelder objektivitetsplikten på «etterforskningsstadiet, når det treffes påtalevedtak og ved irettføring av saken». Bruken av ordet «herunder» tilsier at presiseringen ikke er uttømmende, men ment som en tydeliggjøring av plikten på disse stadiene. Dette innebærer at påtalemyndigheten skal være objektiv gjennom hele straffeprosessen, også forut for etterforskning og etter at dom er falt i saken.

2.1.5 Kort om forslag til ny ordlyd

I forslaget til ny straffeprosesslov er ordlyden i strpl. § 55 fjerde ledd foreslått endret. Utvalget ønsker å fjerne presiseringen om at objektivitetsplikten gjelder på «etterforskningsstadiet, når det treffes påtalevedtak og ved irettføring av saken». Presiseringen anses å være overflødig,

da dette følger «klart nok av at påtalemyndigheten skal opptre objektivt «i hele sin virksomhet»». ²² Utvalget begrunner ikke endringen ytterligere. I nye § 2-3 første ledd første punkt foreslås denne ordlyden: «Påtalemyndigheten skal opptre objektivt i hele sin virksomhet». Forslaget innebærer ingen realitetsendring. Forslaget anses å være begrunnet i lovtekniske hensyn, som går ut på å forenkle ordlyden. Det kan kort bemerkes at ingen av de vitale høringsinstansene som Høyesterett, Riksadvokaten, Det nasjonale statsadvokatembetet og politijuristene har kommentert endringsforslaget.

2.2 Et kort historisk tilbakeblikk

2.2.1 Innledning

Det vil nedenfor gis en kort oversikt over objektivitetsplikten historiske bakgrunn. Formålet er å belyse enkelte historiske forutsetninger for fremveksten av objektivitetsplikten. Det vil undersøkes om det fantes et krav til objektivitet for det organ som hadde ansvar for straffeforfølgningen forut for opprettelsen av påtalemyndigheten. Deretter hvordan objektivitetsplikten vokste frem ved etableringen av påtalemyndigheten som et selvstendig offentlig organ.

2.2.2 En objektiv amtmann?

Etter Norske Lov av 1687²³ var rettergangen den samme i sivile saker og straffesaker.²⁴ Det fantes ikke noen offentlig anklagemyndighet. Ansvar for å føre straffesaken var i hovedsak overlatt til det private initiativ, ofte fornærmede selv, med en subsidiær rett for kongen. «Øvrigheten» avgjorde likevel forbrytelser som var i strid med kongens interesser. Slik var ordningen helt frem til kriminalloven av 1842 hvor hovedregelen med offentlig påtale ble innført²⁵ og det offentlige i større grad tok ansvaret for å påtale straffbare handlinger.²⁶ Et tydeligere skille mellom reglene i sivile saker og i straffesaker, skyldtes delvis en erkjennelse om at staten hadde et ansvar for at straffesaker ble avgjort korrekt. Straffeforfølgningen som helhet ble etterhvert en del av forvaltningen som «Øvrighetens» ansvar.

---

²² NOU 2016:24 s.196

²³ Kong Christian den femtis norske lov av 15.04.1687

²⁴ Johs. Andenæs, *Norsk straffeprosess*, 4. og samlet utgave ved Tor- Geir Myhrer. Oslo 2009 s. 3

²⁵ Anne Robberstad, *Mellom tvekamp og inkvisisjon*, Oslo 1999 s. 71

²⁶ Robberstad (1999) s. 79

Amtmennene var Kongens representant i de forskjellige amtene (fylkene) og hadde ansvaret for straffeforfølgingen. Amtmennene var underlagt justisdepartementet.²⁷ De hadde som oppgave å etterforske saken, ta ut tiltale, vurdere anke og bestemme dommen fullbyrdet, men hadde også andre forvaltningsoppgaver. Arbeidet var preget av manglende ressurser og konkurrerende forvaltningsoppgaver, noe som innebar en begrensning i påtalearbeidet.²⁸

Det er usikkert om det gjaldt noe krav til at amtmannen skulle være objektiv i sin virksomhet. Amtmannen var satt til å ivareta kongens interesser.²⁹ Hva som var kongens interesser kan ha variert, men det må antas kongen blant annet ønsket å opprettholde lov og orden. Dette kan innebære at det var viktigere at en antatt skyldig ble dømt for den straffbare handlingen, enn at den som faktisk var skyldig ble dømt. Dette kan tyde på at amtmannen ikke hadde særlig fokus på å opptre objektivt i sin virksomhet. Amtmennene utførte i praksis sin virksomhet på en lite objektiv måte, ved at saksbehandlingen ofte kunne oppleves som nokså «summarisk».³⁰ Dette førte til at amtmennene fikk en upopulær rolle.

Når amtmannen hadde utferdiget tiltalen utpekte han en referent (anklager), som skulle føre straffesaken på det offentliges vegne.³¹ Referentoppgaven gikk til en som etter amtmannens syn var skikket. Referenten sto fritt i forhold til amtmannen, som ikke på noen måter kunne gi instruksjoner i tilknytning til straffesaken.³² Etter referentloven av 1827 var referenten forpliktet til objektivitet, ved at vedkommende skulle ivareta tiltaltes tarv «i Sandhedens og Retfærdighedens Interesse».³³ Det kan likevel antas at referenten fulgte amtmannens oppfatning av saken, da han var avhengig av amtmannens tillit for videre oppdrag.³⁴ Med et økende fokus på rettsstatsidealene i Europa ut over på 1800-tallet, ble kravene til etterforskningen og utforming av tiltalen i alvorlige saker etterhvert skjerpet.³⁵ Fra 1840-tallet ble det fremhevet at den offentlige påtalemyndighet burde legges til et eget organ.

2.2.3 Fremveksten av en selvstendig påtalemyndighet

---

²⁷ Jørn Holme, *Fra amtmann til statsadvokat*, Oslo 1985 s. 46

²⁸ Gert Johan Kjelby, *Mellom rett og plikt til straffeforfølging*, Bergen 2013 s. 520

²⁹ Holme (1985) s. 15

³⁰ Holme (1985) s. 35

³¹ Holme (1985) s. 39

³² Holme (1985) s. 40

³³ Robberstad (1999) s. 97

³⁴ Holme (1985) s. 40

³⁵ Øyen (2016) s. 32

Den nye straffeprosessloven av 1887³⁶ innførte anklageprinsippet, og påtalemyndigheten ble etablert som et helt nytt embetsverk. Loven organiserte den norske straffeprosessen som en partsprosess, med påtalemyndigheten på den ene siden og siktede på den andre, og markerte for første gang et skarpt skille mellom sivilprosess og straffeprosess.³⁷ Loven medførte også et skille mellom anklagemyndigheten og den øvrige forvaltningsvirksomheten.³⁸ Den nyopprettede påtalemyndigheten skulle på statens vegne forfølge straffbare handlinger.³⁹

Påtalemyndigheten som særskilt organ ble opprettet etter fransk og tysk mal.⁴⁰ Bakgrunnen for opprettelsen av en selvstendig påtalemyndighet var sammensatt, hvor både ønsket om fagspesialisering og politiske ideer virket inn.⁴¹ Det mest sentrale var innflytelse fra andre lands prosessformer. Loven av 1887 ble vedtatt etter en lang politisk strid⁴², og en særlig anklagemyndighet ble et kompromiss i en diskusjon om rammene for juryordningen og en økende erkjennelse av at det var behov for fagspesialisering i justisforvaltningen.⁴³ I tillegg var det et ønske om å skille jus og politikk, og å begrense embetsmennenes makt. Amtmennene var, som allerede nevnt, satt til å ivareta kongens interesser, noe som ble ansett som en fortsettelse av en gammeldags forvaltningstradisjon.⁴⁴

Opprettelsen av Påtalemyndigheten medførte at påtalekompetansen ble overført fra en generell forvaltningsmyndighet til en særlig uavhengig forvaltningsmyndighet. Amtmannen og departementets oppgaver ble overtatt av statsadvokatembetet og riksadvokaten. En spesialisert påtalemakt ville sikre bredere kunnskap, bedre kvalitet i straffeforfølgningen og en tydeligere rettsenhet.⁴⁵ Den økende uavhengigheten fra andre offentlige instanser medførte en stor grad av objektivitet på etatsnivå. Denne uavhengigheten gjelder også i dag. Et eksempel på dette er at politiske myndigheter ikke har anledning til å gripe inn og instruere i enkeltsaker.⁴⁶

---

³⁶ Lov 1. juli 1887 nr. 5 (lov om Rettergangsmaaden i straffesager)

³⁷ Jo Hov, *Rettergang 2*, Oslo 2010 s. 521

³⁸ Kjelby (2017) s. 53

³⁹ Holme (1985) s. 1

⁴⁰ Hov (2010) s. 521

⁴¹ Holme (1985) s. 10

⁴² Andenæs/Myhrer (2009) s. 8

⁴³ Kjelby (2013) s. 98

⁴⁴ Holme (1985) s. 15

⁴⁵ Holme (1985) s. 19

⁴⁶ Kongen i statsråd har formelt generell instruksjons- og omgjøringsmyndighet i enkeltsaker etter strpl. §§ 56 annet ledd og 75, men det er langvarig praksis for at denne myndigheten ikke brukes.

Loven av 1887 inneholdt ingen eksplisitt lovfesting av objektivitetsplikten. I juridisk teori var objektivitetsplikten likevel fremhevet som et generelt ulovfestet prinsipp. Det må derfor kunne slås fast at den generelle objektivitetsplikten gjaldt etter loven av 1887.⁴⁷ Loven av 1887 ble avløst av straffeprosessloven i 1981. Objektivitetsplikten ble da lovfestet på etterforskningsstadiet i § 226 tredje ledd. Bestemmelsens forarbeider fremhevet at formålet med etterforskning og prosessen var den samme som før. Bestemmelsen innebar derfor ingen realitetsendring, men var en «prinsipperklæring som er tatt inn etter svensk mønster».⁴⁸

Fra lovens vedtakelse i 1981 til i dag har vært et økt fokus på objektivitetsplikten, herunder gjennom lovfesting av objektivitetsplikten på alle stadier, jf. § 55 fjerde ledd og reguleringen i § 304 første ledd tredje punktum.

2.3 Straffeprosessens målsettinger og strukturelle forhold

2.3.1 Generelt

For å kartlegge objektivitetsplikten funksjon, og for senere å kunne analysere om den kan relativiseres på iretteføringsstadiet, må straffeprosessens målsettinger gjøres rede for. Spørsmålet er hvilke målsettinger straffeprosessen skal ivareta, og hvorfor påtalemyndighetens objektivitetsplikt er sentral for å ivareta disse.

Straffeprosessens målsettinger er ikke uttrykkelig lovfestet. Dersom straffeprosessens rettskilder ses i sammenheng, fremgår det likevel tydelig hvilke hensyn denne bygger på og hva som ligger bak lovreguleringen i straffeprosessloven. Én måte å beskrive straffeprosessens målsettinger på er slik: Straffeprosessen har til formål å avdekke og oppklare straffbare handlinger og straffe den skyldige. På grunn av påtalemyndigheten og domstolens begrensede midler og store saksomfang må den utøves på en hurtig og kostnadseffektiv måte. Dette skal likevel aldri gå på bekostning av en tillitsfull prosess, som også skal sikre at ingen uskyldige dømmes. For en alternativ fremstilling av straffeprosessens hensyn og målsettinger vises det til Andenæs⁴⁹ og Øyen⁵⁰.

---

⁴⁷ NOU 2007:7 s. 94-95

⁴⁸ Innstilling av 1969, om *rettergangsmåten i straffesaker*, s. 268 andre spalte

⁴⁹ Andenæs/Myhrer (2009) s. 1-2 hvor han fremstiller tre hovedhensyn i straffeprosessen

⁵⁰ Øyen (2016) s. 24-29 hvor han presenterer straffeprosessens seks målsettinger

Påtalemyndigheten har ansvaret for den *samlede* offentlige interessen i straffesaksbehandlingen. Dette innebærer at påtalemyndigheten ikke har noen ensidig interesse av å «vinne» saken, men heller skal ivareta alle de overnevnte målsettingene, og balansere dem mot hverandre dersom de skulle trekke i forskjellige retninger. Straffeprosessen har en rekke målsettinger, men kun de tre mest sentrale målsettingene av betydning for påtalemyndighetens objektivitetsplikt vil behandles i det videre.

2.3.2 Målet om å avdekke og oppklare straffbare handlinger og få skyldige dømt

En sentral målsetting er det offentliges interesse i at straffbare handlinger avdekkes og oppklares, og at den skyldige dømmes i en materielt riktig dom. I dette ligger et ønske om å gjøre straffansvar til en realitet ved å avdekke sannheten, stille den skyldige til ansvar og hindre ny kriminalitet.

Påtalemyndigheten er sammen med politiet gitt i oppgave å forvalte straffeprosessen, og har derfor stor makt over enkeltindividet. Politi- og påtalemyndigheten kan innenfor lovens rammer rettmessig gripe inn i individets private og rettslige sfære gjennom bruk av tvangsmidler. Borgeren må føye seg etter påtalemyndighetens beslutninger og har utover forsvarerbistand ingen mulighet for å ivareta sin rettsstilling. Samtidig som politiet etterforsker straffesaken, kan det hende at den siktede sitter i varetekt, uten mulighet til å drive egen etterforskning. Sammenlignet med politi- og påtalemyndighet har borgeren liten mulighet til å innhente bevis. Det skjeve maktforholdet tilsier at det er nødvendig at det stilles krav til påtalemyndighetens virksomhet for å sikre målet om å avdekke og oppklare straffbare handlinger.

Påtalemyndigheten tilrettelegger sakens beslutningsgrunnlag, både for egne avgjørelser, men også for domstolens avgjørelser. I tråd med anklageprinsippet i strpl. § 63 er det påtalemyndigheten som tar ut tiltalebeslutning og trekker opp rammene for saken i domstolen. Domstolen skal bare avgjøre «det forhold tiltalen gjelder» jf. strpl. § 38. Dette innebærer at påtalemyndigheten både fremmer de ønskede bevis og legger ned den påstand i henhold til dette. Retten er på sin side ikke bundet av påtalemyndighetens anførsler, den foreslåtte subsumsjon og straffepåstand.

Etter strpl. § 294 pålegges *domstolen* en plikt til å sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst, slik at en oppnår en materielt riktig dom. Det finnes ikke en tilsvarende bestemmelse for politi- og påtalemyndighetens virksomhet. Plikten til å søke sannheten må for påtalemyndigheten forankres i ulovfestet rett, herunder målsettingen om å avdekke og oppklare straffbare handlinger. Objektivitetsplikten må anses som et virkemiddel for å nå dette målet. I NOU 2016:24 er det foreslått en delvis lovfesting av plikten til å sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst. Det fremgår i forslaget til ny § 7-1 at «enhver som treffer avgjørelse etter denne lov, skal påse at den bygger på et korrekt og tilstrekkelig avgjørelsesgrunnlag».⁵¹ Dette vil i så fall innebære at politi- og påtalemyndighet har en plikt til å sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst, ut over det som allerede følger av objektivitetsplikten etter strpl. § 55 fjerde ledd jf. § 226 tredje ledd.

Prinsippet om at det er en offentlig oppgave å få saken best mulig opplyst forutsetter en objektiv påtalemyndighet.⁵² Dette innebærer at alle relevante opplysninger og bevis undersøkes og fremlegges, også det som taler til fordel for tiltalte. En objektiv påtalemyndighet øker sjansen for å finne den som står bak lovbruddet og stille vedkommende til ansvar. I forslaget til ny straffeprosesslov er det uttalt at «[i] det hele tatt er objektivitet en forutsetning for å realisere straffeprosessens ideal om riktige avgjørelser».⁵³ Påtalemyndighetens objektivitetsplikt er grunnleggende forankret i påtalemyndighetens oppgave om å ivareta den offentlige interesse i en materielt riktig dom.⁵⁴

2.3.3 Målet om at uskyldige ikke skal dømmes

Påtalemyndigheten skal også ivareta målet om at ingen uskyldige blir dømt.⁵⁵ Påtalemyndigheten og den tiltalte omtales i straffeprosessloven som parter i forhold til hverandre. Påtalemyndighetens partsrolle kjennetegnes av at den er et stort organ som både anklager og står for etterforskningen. Den mistenkte har ingen råderett over sin situasjon. Påtalemyndighetens sterke posisjon over enkeltindividet medfører en reell fare for myndighetsmisbruk og for uriktige domfellelser. Påtalemyndigheten må derfor gjennomføre etterforskning og iretteføring på en objektiv måte slik at uskyldige ikke blir straffet.

---

⁵¹ NOU 2016:24 s. 38

⁵² Hov (2010) s. 176

⁵³ NOU 2016:24 s. 196

⁵⁴ Kjølby (2017) s. 242

⁵⁵ NOU 2016:24 s. 196

Påtalemyndigheten har derfor en viktig rolle som rettssikkerhetsgarantist i møte med den antatte gjerningspersonen. Tjenestemennene i påtalemyndigheten har gjennom sitt arbeid de beste forutsetningene for å vurdere og vekte de foreliggende bevis, slik at straffesaksbehandlingen resulterer i riktige avgjørelser. Det stilles derfor krav til påtalemyndighetens objektive opptreden.

I forarbeidene til strpl. § 55 fjerde ledd fremhevet utvalget at en lovfesting av objektivitetsplikten ikke innebar noe mistillit, men måtte anses som en påminnelse fordi det i en straffesak «aldri [vil] være full jevnbyrdighet mellom mistenkte og påtalemyndigheten».⁵⁶ I dette ligger en erkjennelse om at det skjeve maktforholdet gjelder på et strukturelt plan, og at det må anvendes ulike virkemidler for å utjevne dette så godt som mulig. Objektivitetsplikten er et nødvendig virkemiddel for å hindre at uskyldige blir dømt, ved at den er med på å jevne ut det skjeve maktforholdet mellom partene og fremmer en rettssikker prosess.

2.3.4 Målet om tillit til straffeprosessen

En tredje sentral målsetting er samfunnets tillit til straffeprosessen. Borgerne må respektere og innrette seg etter straffesystemet, for at det skal kunne fungere effektivt. Dette forutsetter at straffeprosessen forvaltes på en måte som inngir tillit, både for partene i prosessen og befolkningen generelt.

På grunn av påtalemyndighetens sterke posisjon i straffeprosessen, må den som helhet fremstå som uavhengig, objektiv og selvstendig for å ha tillit i befolkningen.⁵⁷ I dette ligger et krav om at politi- og påtalemyndighet etterforsker med et åpent sinn, uavhengig private sympatier og antipatier, og at prosessen gjennomføres i tråd med gitte retningslinjer. Utad må det i tillegg fremstå som at påtalemyndigheten er uavhengig av press fra media og eventuelt andre pressgrupper.⁵⁸ Objektivitetsplikten er derfor en forutsetning for å nå målet om en tillitvekkende prosess.

---

⁵⁶ Prp. 147 L (2012-2013) s. 175

⁵⁷ Runar Torgersen, «Påtalejuristens rolle», *Lov og rett*, (2011), s. 67-88. s. 46

⁵⁸ Fremhevet også i NOU 1996:15 *Lilandsaken*

2.4 Objektivitetsplikten etter EMK

2.4.1 Innledning

Etter EMK er borgerne gitt rettigheter under straffeprosessen, som politi- og påtalemyndighet skal både respektere og sikre gjennom sin virksomhet og opptreden. De generelle målsettinger skissert i punkt. 2.3, antas derfor også å ligge bak en eventuell regulering av objektivitetsplikten etter EMK. I det videre vil det undersøkes om påtalemyndighetens objektivitetsplikt kommer til uttrykk i EMK og tilhørende EMD-praksis. EMD-praksisen er generelt omfattende, og det vil derfor kun gjøres rede for hovedlinjene.

EMK har ingen regler som uttrykkelig klargjør påtalemyndighetens objektivitetsplikt. Problemstillingen er om det likevel kan oppstilles regler om at påtalemyndigheten plikter å opptre objektivt i sin virksomhet også etter EMK. Objektivitetsplikten etter EMK vil analyseres etter to innfallsvinkler. Den ene innfallsvinkelen har sin forankring i statens «sikreplikt» etter EMK art. 1, herunder kravet til at straffbare handlinger blir objektivt etterforsket av hensyn til fornærmede og den mulige gjerningspersonen. Den andre innfallsvinkelen retter seg mot kravet om en objektiv etterforskning, slik at den tiltalte får en rettferdig rettergang etter EMK art. 6.

2.4.2 Kravet om en effektiv etterforskning etter EMK art. 1

Etter EMK art. 1 jf. art. 2, 3 og 8 er staten forpliktet til å «sikre» borgerne de rettighetene som følger av EMK. Dette fremgår også av Grunnloven § 92. Et utslag av sikreplikten er at staten må etterforske straffbare forhold begått mot borgere. I EMD-praksis er det utviklet et krav om at politi- og påtalemyndighet skal utføre en effektiv etterforskning («effective investigation»)⁵⁹. Spørsmålet er om kravet til en effektiv etterforskning også innebærer en objektivitetsplikt for politi- og påtalemyndighet.

I *Nachova mfl. mot Bulgaria* var spørsmålet om politiet hadde utført en effektiv etterforskning av en sak hvor to personer var blitt skutt og drept under en arrestasjon. Politi- og påtalemyndighet hadde unnlatt å samle inn alle relevante bevis som kunne belyse saken, og ignorert sentrale opplysninger. Skytterens forklaring ble ukritisk lagt til grunn. Dette innebar et

---

⁵⁹ Først uttalt i *McCann m.fl. mot Storbritannia*, dom 5. september 1995 pkt. 161, se også *Silih mot Slovenia*, storkammerdom 9. april 2009 pkt. 153.

motstridene beslutningsgrunnlag og konklusjoner som ikke kunne støttes av bevis. I den forbindelse uttalte EMD hvilke krav som må stilles til en effektiv etterforskning:

“the investigation’s conclusions must be based on thorough, objective and impartial analysis of all relevant elements [...]. Any deficiency in the investigation which undermines its capability of establishing the circumstances of the case or the person responsible is liable to fall foul of the required measure of effectiveness”.⁶⁰

EMD stiller her tilsynelatende strenge krav til politi- og påtalemyndighetens objektivitet under etterforskningen. Det uttales at enhver mangel («any deficiency») i etterforskningen som kan gjøre at saken ikke blir tilstrekkelig klarlagt, er nok til at etterforskningen ikke kan anses som «effective». EMD kom til at politi- og påtalemyndighet hadde krenket fornærmedes prosessuelle rettigheter etter art. 2, ved at de ikke hadde utført en tilstrekkelig effektiv etterforskning. I saken oppstilles det også et generelt krav om at etterforskningen skal være grundig, objektiv og upartisk. Dette innebærer at en etterforskning som ikke tar i betraktning alle relevante opplysninger ikke kan anses som effektiv.

I *Kolevi mot Bulgaria* var en statsadvokat som var i konflikt med riksadvokaten drept. Politiet fulgte ikke opp opplysninger om at drapet kunne ha en sammenheng med konflikten. EMD kom til at politiet ikke hadde utført en effektiv etterforskning, og at art. 2 derfor var krenket. EMD viste til objektivitetskravet etter *Nachova mfl. mot Bulgaria* og uttalte videre at:

”[f]ailing to follow an obvious line of inquiry undermines the investigation’s ability to establish the circumstances of the case and the person responsible. Such an investigation cannot be seen as effective». ⁶¹

I de ovennevnte avgjørelser konstaterte EMD krenkelse på bakgrunn av at politi- og påtalemyndighetens etterforskning var forutinntatt og lite objektiv. Avgjørelsene gir uttrykk for et generelt krav til at politi- og påtalemyndighet skal etterforske saken på en effektiv måte, noe som innebærer en grundig, objektiv og upartisk analyse av alle relevante elementer. Det må etter dette konstateres at EMK stiller krav til en objektiv politi- og påtalemyndighet. Selv om

---

⁶⁰ *Nachova mfl. mot Bulgaria*, storkammerdom 6. juli 2005 avsnitt 113, se også *Assenov mfl. mot Bulgaria* dom 28. oktober 1998

⁶¹ *Kolevi mot Bulgaria*, dom 5 november 2009, pkt. 201.

de nevnte dommene omhandler den fornærmedes rett på en effektiv etterforskning, må det samme gjelde av hensyn til den tiltalte.

De krav EMK og EMD stiller er i samsvar med de krav som stilles til politi- og påtalemyndighetens etterforskning etter strpl. § 55 fjerde ledd jf. § 226 tredje ledd, og norsk rett er derfor i samsvar med EMK på dette punkt.

2.4.3 Kravet om en rettferdig rettergang etter EMK art. 6.

Etter EMK art. 6 nr. 1 har enhver som er anklaget for et straffbart forhold rett på en «rettferdig [...] rettergang» («fair hearing»). Dette fremgår også av Grunnloven § 95. Etter ordlyden gjelder kravet om en rettferdig rettergang for selve domstolsprosessen, og retter seg primært mot domstolens opptreden. I kravet til rettferdig rettergang ligger et underforstått krav til en objektiv og nøytral domstol.⁶² Spørsmålet er om tiltaltes rett på en rettferdig rettergang også inneholder et krav til en objektiv påtalemyndighet etter EMK art. 6 nr. 1.

EMK art. 6 er taus om kravet til politi- og påtalemyndighetens objektivitet. Det kan imidlertid se ut som at EMD også har vurdert feil og mangler ved politiets etterforskning i relasjon til art. 6. Grunnen til dette er at feil i etterforskningen også kan få virkning for gjennomføringen av rettsprosessen på iretteføringsstadiet.⁶³ I *Imbrioscia mot Sveits* uttalte EMD at art. 6 retter seg mot å sikre en «fair trial» av domstolen, men «it does not follow that the Article (art. 6) has no application to pre-trial proceedings».⁶⁴ EMD åpner her opp for at feil og mangler som skjer forut for domstolsbehandlingen også kan medføre at brudd på art. 6. Dersom bevisgrunnlaget er basert på en selektiv etterforskning, vil rettergangen bygge på et ukorrekt beslutningsgrunnlag. Dette vil føre til at domstolsprosessen blir «unfair».

Det er uklart hvor langt kravet om en rettferdig rettergang etter art. 6 kan trekkes når det gjelder å inkludere et krav om påtalemyndighetens objektivitet under etterforskningen. EMD-praksis synes ikke å si noe særskilt mer om dette tema. EMD har ikke uttalt seg om hvorvidt art. 6 stiller krav til påtalemyndigheten på påtalestadiet eller under hovedforhandlingen. EMK med tilhørende EMD-praksis tilfører derfor ikke noe nytt til de øvrige rettskildene som omhandler

---

⁶² Kjelby (2017) s. 244

⁶³ Kjelby (2013) s. 380, han viser til *Imbrioscia mot Sveits* (dom 24. november 1993 pkt. 36).

⁶⁴ *Imbrioscia mot Sveits*, avsnitt 36

påtalemyndighetens objektivitetsplikt etter norsk rett. Det kan nevnes at Riksadvokaten har lagt til grunn at «objektivitetskravet følger av EMK artikkel 6»⁶⁵, men uttalte seg ikke mer om temaet.

---

⁶⁵ R nr.1/ 2018 s. 21

3 Adgangen til å relativisere objektivitetsplikten på iretteføringsstadiet

3.1 Innledning

Når saken er ferdig etterforsket og det er tatt ut tiltale, sendes tiltalebeslutningen til domstolen for beramning av hovedforhandling. I hovedforhandlingen møtes aktor, som er påtalemyndighetens representant, og tiltalte normalt med oppnevnt forsvarer. Forberedelsen og gjennomføringen av hovedforhandlingen er regulert i strpl. kapittel 21 og 22. Under saksforberedelsen sender aktor tiltalebeslutningen med bevisoppgaven til domstolen og tiltaltes forsvarer.

Selve gjennomføringen av hovedforhandlingen består overordnet av aktors innledningsforedrag, bevisførsel, partenes prosedyre og nedleggelse av partenes påstand.

Påtalemyndigheten skal opptre objektivt «i hele sin virksomhet, herunder [...] ved iretteføringen av saken» jf. strpl. § 55 fjerde ledd. Objektivitetsplikten på dette stadiet understrekes også i strpl. § 304 hvor det fremgår at «fremstår det som klart for aktor at det ikke er ført tilstrekkelig bevis for domfellelse, skal aktor for forholdet det gjelder frafalle tiltalen». Det er derfor klart at aktor skal opptre objektivt også i forberedelsen og gjennomføringen av hovedforhandlingen. Det er imidlertid i lovens forarbeider⁶⁶ og juridisk teori⁶⁷ anført at påtalemyndighetens objektivitetsplikt ikke er like sentral som på de øvrige stadiene i straffeprosessen. Spørsmålet er om påtalemyndighetens objektivitetsplikt kan relativiseres i forbindelse med hovedforhandlingen. Med andre ord om aktor i forbindelse med hovedforhandlingen kan lempe på kravet til en objektiv opptreden.

Bakgrunnen for denne problemstillingen er at når påtalemyndigheten har tatt ut tiltale, så er utgangspunktet at påtalemyndigheten er overbevist om straffeskyld. Det er uklart om det da er mulig for aktor å være fullstendig objektiv. I tillegg introduseres forsvareren og domstolen som kontrollmekanismer, og det kan da argumenteres for at behovet for en fullstendig objektiv

---

⁶⁶ Prp. 147 L (2012-2013) s. 175

⁶⁷ Andenæs (1987) s. 68

påtalemyndighet blir mindre. Disse momentene gjør det derfor aktuelt å reise spørsmålet om objektivitetsplikten på dette stadiet relativiseres. Lovens ordlyd åpner ikke opp for en slik relativisering og Høyesterett har heller ikke uttalt seg om spørsmålet. Hva som er gjeldende rett er derfor uavklart. Problemstillingen må i hovedsakelig søkes løst ved hjelp av hensyn og målsettinger som finnes i straffeprosessen, og enkle uttalelser i juridisk teori.

Innledningsvis kan det fremheves at det er uklart om problemstillingen innebærer en relativisering, eller egentlig en nærmere presiserende tolkning av regelen om objektivitetsplikten. Etter min vurdering har dette liten betydning for innholdet og jeg velger derfor å betegne dette som er relativisering. Resultatet, i den grad slik relativisering er mulig, vil imidlertid innebære en presiserende tolkning av regelen.

I det videre vil det i punkt 3.2 først gjøres rede for problemstillingens bakteppe, herunder aktors reelle mulighet til å være fullstendig objektiv, og domstolen og forsvarers rolle som kontrollmekanisme. I punkt 3.3 til 3.7 behandles problemstillingen mer konkret, herunder adgangen til å relativisere under saksforberedelsen (3.3), innledningsforedrag (3.4), bevisføring (3.5), prosedyre (3.6) og nedleggelse av påstand (3.7).

3.2 Forutsetninger og bakteppet for en eventuell relativisering

3.2.1 Hvor objektiv er det rent faktisk mulig å bli?

Ordlyden etter strpl. § 55 fjerde ledd stiller krav til fullstendig objektivitet. Som nevnt i pkt. 2.1.2 må det imidlertid reises spørsmål om hvor objektiv det rent faktisk er mulig å bli. Problemstillingen er kort påpekt i juridisk teori, uten at spørsmålet er behandlet nærmere.⁶⁸ Aktor vil på bakgrunn av sin menneskelige natur ufrivillig danne seg en oppfatning av tiltaltes skyld basert på sine holdninger, verdier og erfaringer. Aktor har bevisbyrden for tiltaltes skyld, noe som tilsier at det er naturlig å fokusere på de skyldkonstaterende bevisene. Det vil derfor være utfordrende å være åpen for nye måter å se på saken på iretteføringsstadiet.

---

⁶⁸ Jorun I. Rui, *Mistenktes innsyn i straffesaken – I spenningsfeltet mellom tillit og kontroll*, Oslo 2017, s. 134

Som følge av erkjennelsen om at det er umulig å ha en fullstendig objektiv holdning til saken, må objektivitetsplikten heller anses som et ideal, som aktor skal strekke seg etter. Det er knyttet stor tillit til at aktor er opptretter objektiv, og det må derfor kreves at påtalemyndigheten benytter seg av arbeidsmetoder og driver holdningsarbeid som fremmer en så objektiv prosess som mulig.

3.2.2 Forsvareren som kontrollmekanisme

Tiltalte er under hovedforhandlingen gitt ulike rettigheter i straffeprosessloven. Tiltalte kan blant annet nekte å forklare seg, unnlate å bidra til egen domfellelse og har rett til å la seg bistå av forsvarer. Forhold knyttet til forsvarerrollen er regulert i strpl. kapittel 9. Forsvarer har i oppgave å ivareta tiltaltes interesser og være tiltaltes talerør i forbindelse med hovedforhandlingen. Forsvarerens rolle utjevner derfor maktforholdet mellom tiltalte og påtalemyndigheten. Spørsmålet er da om forsvarerrollen reduserer behovet for en objektiv påtalemyndighet i den aktuelle situasjon, og om dette har betydning for aktors objektivitetsplikt.

Straffeprosessloven § 55 fjerde ledd er taus om spørsmålet. I lovens forarbeider og juridisk teori er det kun anført at det oppstår en rollefordeling mellom aktor og forsvarer under prosedyren, som har innvirkning på aktors objektivitetsplikt.⁶⁹

Forsvareren skal oppfylle målsettingen om at ingen uskyldige dømmes. Dette gjøres ved at forsvareren presenterer alternative forklaringer og forsøker å skape tvil rundt påtalemyndighetens påstander. Forsvareren skal kontrollere at aktor gir et upartisk og helhetlig bilde av saken. Forsvareren er en kontrollmekanisme, som ser til at tiltaltes rettigheter blir respektert. Dette innebærer at behovet for aktors objektivitet i den aktuelle situasjonen på generelt grunnlag kan reduseres. Dette trekker i retning av at forsvarerrollen har innvirkning på aktor objektivitetsplikt.

På den annen side skal tiltalte, uavhengig forsvareren, oppleve en betryggende og tillitvekkende straffeprosess. Det skal være tydelig at aktor ikke har en egen agenda om å «vinne» saken. Selv om forsvarerrollen er med på å jevne ut det skjeve maktforholdet, blir ikke partene fullt ut likestilte under hovedforhandlingen. Objektivitet i forbindelse med hovedforhandlingen er

---

⁶⁹ Prp. L. 141 (2009-2010) pkt. s. 90-91, Andenæs (1987) s. 68.

derfor nødvendig for å oppnå målet om en tillitvekkende prosess og at ingen uskyldige skal dømmes. Dette tilsier at forsvarerrollen ikke bør innvirke på aktors objektivitetsplikt.

Samlet sett er forsvareren en sentral kontrollmekanisme som gjør at behovet for en objektiv aktor isolert sett blir noe mindre. Det er likevel slik at målsettingen om å hindre at uskyldige dømmes er så sentral at forsvarerrollen *i seg selv* ikke kan påvirke aktors objektivitetsplikt. Forsvarerrollen vil imidlertid være en medvirkende faktor i spørsmålet om det er adgang til å relativisere objektivitetsplikten på de konkrete stadiene i forbindelse med hovedforhandlingen.

3.2.3 Domstolen som kontrollmekanisme

Etter EMK artikkel 6 nr. 1 og Grunnloven § 95 er domstolen ansvarlig for at tiltalte får en «rettferdig rettergang». Dette innebærer blant annet at domstolen må opptre nøytralt. For å sikre denne nøytraliteten skal dommeren komme til hovedforhandlingen med et åpent sinn, ved at vedkommende kun har sett tiltalebeslutningen og bevisoppgaven. Dommeren skal anse tiltalte som uskyldig frem til skyld er tilstrekkelig bevist under hovedforhandlingen. I tillegg skal retten «våke over at saken blir fullstendig opplyst» jf. strpl. § 294. Bestemmelsen presiserer rettens ansvar for at straffesaken får et objektivt riktig resultat.

Spørsmålet er om rettens selvstendige ansvar for å opplyse saken reduserer behovet for en objektiv påtalemyndighet i den aktuelle situasjon, og om dette må anses å innvirke på aktors objektivitetsplikt. Strpl. § 55 fjerde ledd og de øvrige rettskildene er tause om spørsmålet og svaret må derfor søkes i straffeprosessens målsettinger og sammenheng.

Under hovedforhandlingen får domstolen en tydeligere rolle enn det den har hatt på tidligere stadier av straffeprosessen. Rettens ansvar for sakens opplysning innebærer en rettssikkerhetsgaranti for tiltalte, ved at det er med på å hindre at uskyldige dømmes. Retten presenteres under hovedforhandlingen for bevis som både taler for skyld og uskyld. Retten skal så vurdere om dette bevismaterialet medfører at det er bevist ut over enhver rimelig tvil at alle subjektive og objektive vilkår i straffebudet er oppfylt, jf. strpl. § 305.⁷⁰ Retten vil i tillegg kontrollere at aktor utfører oppgavene sine i tråd med det loven foreskriver og har en selvstendig

---

⁷⁰ Beviskravet er uttrykt i blant annet Rt. 1994 s. 1521

plikt til nødvendig bevisførsel, dersom den mener at saken ikke er tilstrekkelig opplyst.⁷¹ Rettens rolle under hovedforhandlingen kan tilsi at behovet for en objektiv aktor er lavere.

Retten har likevel ikke tilgang til sakens dokumenter og treffer en beslutning basert på den bevisoppgaven som påtalemyndigheten har utformet. Retten har ikke samme forutsetning til å kjenne saken like godt som påtalemyndigheten, og er derfor avhengig av en objektiv og korrekt fremstilling av saken. Behovet for å hindre at uriktige domfellelser tilsier derfor at rettens rolle ikke innvirker på aktors objektivitetsplikt.

Retten er en sentral kontrollmekanisme som er med på å sørge for en materielt riktig dom. Dette innebærer at behovet for en objektiv påtalemyndighet er lavere. Retten har likevel ikke de samme forutsetningene for å kjenne saken som påtalemyndigheten. Rettens rolle kan derfor ikke *i seg selv* påvirke aktors objektivitetsplikt. Rettens kontrollfunksjon kan likevel som for forsvareren være en medvirkende faktor i spørsmålet om det er adgang til å relativisere objektivitetsplikten på de konkrete stadiene i forbindelse med hovedforhandlingen.

3.3 Under saksforberedelsen

3.3.1 Generelt om saksforberedelsen

Saksforberedelsen til hovedforhandlingen er regulert i strpl. kapittel 21. Når påtalemyndigheten har bestemt seg for å reise tiltale, sendes kopi av tiltalebeslutningen og bevisoppgaven til retten, jf. strpl. § 262 første ledd. Bevisoppgaven belyser hvilke bevismidler påtalemyndigheten ønsker å føre. Bevismidlene kan eksempelvis være forklaringer fra tiltalte, fornærmede, vitner og sakkyndige. Det kan også være reelle bevis og dokumentbevis.

Dersom tiltalte oppfyller vilkårene, oppnevner retten en forsvarer, jf. § 262 andre ledd. Kopi av tiltalebeslutningen, bevisoppgaven og sakens dokumenter blir deretter oversendt tiltaltes forsvarer i henhold til § 264. Forsvareren sender i tråd med § 265 første ledd andre punktum sakens dokumenter tilbake til påtalemyndigheten, sammen med de supplerende bevis han ønsker å føre. Formålet med saksforberedelsen er å legge til rette for en god gjennomføring av

---

⁷¹ Rt. 2008 s. 1350 avsnitt 15

hovedforhandlingen, ved at partene skal være forberedt på spørsmålene som behandles i domstolen.

3.3.2 Objektivitetsplikten innvirkning på «sakens dokumenter»

Påtalemyndigheten oversender «sakens dokumenter» til tiltaltes forsvarer, jf. strpl. § 264 første ledd. Dersom tiltale ikke har forsvarer skal påtalemyndigheten underrette vedkommende om at han kan «gjøre seg kjent med sakens dokumenter», jf. § 267. Hva som må anses som «sakens dokumenter» er ikke regulert i loven, men behandlet utførlig i rettspraksis. Høyesterett har uttalt at «sakens dokumenter» utgjør «de dokumenter som er blitt til eller skaffet til veie i forbindelse med etterforskningen av de aktuelle tiltalepunkter».⁷² Alle dokumenter som inneholder opplysninger som kan være med på å danne grunnlag for å ta stilling til skyld- og straffespørsmålet skal utgjøre «sakens dokumenter». Spørsmålet er om det er adgang til å relativisere objektivitetsplikten i vurderingen av hva som skal inngå i «sakens dokumenter».

Utgangspunktet er at påtalemyndigheten skal opptre objektivt i vurderingen av hva som skal inngå i «sakens dokumenter» jf. § 55 fjerde ledd. Dette tilsier at alle relevante opplysninger, både det som taler til gunst og skade for tiltalte, skal inntas i sakens dokumenter.

Den tiltalte er gitt innsyn i sakens dokumenter etter strpl. § 242. Innsynet er sentralt for at forsvareren kan imøtekomme påstander, kontrollere at opplysningene er korrekte og redegjøre for sitt syn på de faktiske omstendighetene. Denne sentrale funksjonen trekker i retning av at objektivitetskravet ikke kan relativiseres.

Loven er utformet slik at det er påtalemyndigheten som vurderer og inntar opplysninger i «sakens dokumenter». Verken forsvareren eller retten har en reell kontroll over de vurderingene som tas, og er prisgitt at alle relevante opplysninger inntas. Denne skjeve reguleringen og mangelen på kontrollmekanismer innebærer derfor at det ikke er anledning til å relativiseres objektivitetsplikten i vurderingen av hva som skal inngå i «sakens dokumenter».

Det neste spørsmålet er hvor vidtrekkende krav objektivitetsplikten stiller til hva som skal inngå i «sakens dokumenter».

---

⁷² Rt. 2007 s. 1435 avsnitt 29

Høyesterett har uttalt seg generelt om plikten til å være objektiv når påtalemyndigheten vurderer hva som skal være med i «sakens dokumenter». Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2007 s. 1435 gjaldt spørsmål om innsynsrett i kommunikasjonskontrolldokumenter i en annen straffesak enn den tiltalebeslutningen gjaldt. Førstvoterende uttalte at objektivitetsplikten forstås som at «påtalemyndigheten har en særlig plikt til å påse at ingen uskyldige blir straffet» og uttaler videre i avsnitt 38:

«... dersom opplysninger som er fremkommet i én straffesak, klart beviser at en person som er mistenkt i en annen sak, er uskyldig, eller på annen måte svekker mistanken mot ham, plikter påtalemyndigheten å sørge for at opplysningene inngår i den andre saken ... Ved vurderingen av hvorvidt opplysninger i en sak på denne måten kan være av betydning i en tilknyttet sak, må påtalemyndigheten ha for øye hvordan opplysningene vil kunne brukes fra en forsvarers ståsted».

Høyesteretts uttalelse innebærer at påtalemyndigheten på eget initiativ skal legge ved relevante opplysninger fra andre straffesaker, dersom opplysningen kan være med på å bevise tiltaltes uskyld. I tillegg må påtalemyndigheten vurdere om opplysningen vil være relevant for forsvaret, og i så fall underretter forsvareren om dette. Høyesterett oppstiller etter min mening et vidtrekkende og tydelig krav til påtalemyndighetens objektive opptreden når den vurderer hva som skal inngå i «sakens dokumenter».

3.3.3 Krav til objektivitet i utformingen av påtalemyndighetens bevisoppgave

Under saksforberedelsen skal påtalemyndigheten oversende «oppgave over de bevis den vil føre» til domstolen og tiltaltes forsvarer jf. strpl. § 264 første ledd. Loven oppstiller ikke noe nærmere krav til utformingen av bevisoppgaven. Påtalemyndigheten står derfor etter ordlyden fritt til å ta inn de bevis den ønsker å føre. Det første spørsmålet er hvilke krav objektivitetsplikten stiller til utformingen av og innholdet i bevisoppgaven.

Påtalemyndigheten skal utforme bevisoppgaven på en objektiv måte jf. strpl. § 55 fjerde ledd. Bevisoppgavens formål er å gi en oversikt over de bevis som skal føres for at retten. Det kan derfor være nærliggende å trekke paralleller mellom påtalemyndighetens utforming av

bevisoppgaven, til dommerens selvstendige ansvar for sakens opplysning under hovedforhandlingen etter strpl. § 294.

Objektivitetsplikten innebærer at bevisoppgaven skal utformes på en slik måte at det legger grunnlaget for sakens opplysning. Idealet for påtalemyndigheten må derfor være at bevisoppgaven sørger for å inneha alle de relevante bevis som fører til at saken blir fullstendig opplyst. Domstolen vil da ha størst mulighet til å treffe en materielt riktig dom. Idealet om en fullstendig opplysning vil likevel være nærmest umulig å få til. Påtalemyndigheten må forsøke å opplyse saken i tråd med hva som er praktisk mulig og forsvarlig, sett i lys av sakens alvor.

Det neste spørsmålet er om det er adgang til å relativisere kravet til objektivitet under utforming av bevisoppgaven.

I lovens forarbeider forutsettes forsvareren «samvittighetsfullt å kontrollere aktors bevisoppgave».⁷³ Forsvareren har også rett til å påberope de bevis tiltalte ønsker ført. Dette fører til at behovet for en objektiv utforming av bevisoppgaven minker. Dette tilsier at objektivitetsplikten kan relativiseres ved utformingen av bevisoppgaven.

Lovgiver har i strpl. § 262 gitt påtalemyndigheten ansvaret for å utarbeide bevisoppgaven. Påtalemyndigheten er vist denne tilliten på bakgrunn av sin hovedoppgave om å fremme det offentliges interesse i en materielt riktig dom. Objektivitetsplikten innebærer at påtalemyndigheten ikke skal legge opp saken etter hva som anses fordelaktig for den, men heller på en hensiktsmessig måte ut fra målet om en materielt riktig dom. Aktor er, uavhengig av forsvareren, ansvarlig for å fremføre det totale bevisbildet. Dersom det finnes bevis som taler for tiltaltes uskyld, eller som bidrar til å svekke verdien av bevis som taler for skyld, skal disse i tråd med objektivitetsplikten tas med i bevisoppgaven. Dette tilsier at objektivitetsplikten ikke kan relativiseres ved utformingen av bevisoppgaven.

I Rt. 2000 s. 2142 uttalte Høyesteretts kjæremålsutvalg at det skal «sterke grunner får å unnlate å stevne et vitne som kan tenkes å gi en tiltalt alibi».⁷⁴ I denne saken ble vitnet ikke innkalt til hovedforhandlingen verken av påtalemyndigheten eller forsvareren, fordi vitneforklaringen

---

⁷³ Prp. 141 L (2009-2010) s. 89

⁷⁴ Rt. 2000 s. 2142 s. 2165

ikke hadde holdbarhet i forhold til de øvrige bevis. Høyesteretts kjæremålsutvalg presiserte påtalemyndighetens objektive og upartiske stilling, og påla dem ansvaret for å kalle vitnet inn. Særlig gjaldt dette «der tiltalte personlige forutsetninger tilsier varsomhet, og hvor det er åpenbart at tiltalte har avgitt uriktig forklaring til egen skade».

Uttalelsen understreker at det er påtalemyndigheten som har primæransvaret for å innkalle vitner, både til gunst og ugunst for tiltalte. Kjelby mener at «en slik utstrekning av objektivitetsplikten på iretteføringsstadiet kan bare unntaksvis være aktuelt».⁷⁵ Kjelby forstås slik at han mener at påtalemyndigheten generelt ikke har plikt til å føre perifere bevis som åpenbart er uviktige sett i sammenheng med de sentrale bevis, med mindre det foreligger særlige grunner. Høyesterett syntes på den annen side å legge en nokså lav terskel til grunn for påtalemyndighetens plikt til å føre slike bevis. Samlet sett er det derfor ikke grunnlag for å relativisere objektivitetsplikten ved utforming av påtalemyndighetens bevisoppgave.

Et annet spørsmål er om objektivitetsplikten innebærer at påtalemyndigheten må opplyse om tvil knyttet til bevisverdien av de bevis som fremkommer i bevisoppgaven. Etter strpl. § 264 skal bevisoppgaven kun oversendes med en oversikt over hvilke *bevismidler* som skal føres. Bestemmelsen sier ingenting om påtalemyndigheten skal opplyse om *bevisverdien*. Etter loven finnes ikke en plikt til å opplyse om tvil knyttet til bevisverdien på dette stadiet, selv om dette må gjøres under prosedyren. Objektivitetsplikten kan ikke trekkes så langt, og påtalemyndigheten trenger ikke opplyse om tvil knyttet til bevisenes verdi ved innsending av bevisoppgaven.

3.3.4 Krav til objektivitet ved begjæring om ytterlig bevisførsel

Det følger av strpl. § 265 at forsvareren kan «be om at bevis søkes skaffet til veie på annen måte enn påtalemyndigheten har oppgitt, og at en sørger for å innhente nye bevis som han peker på». Dersom tiltalte ikke er bistått av en forsvarer er det retten som kan treffe beslutning om ytterlig bevisførsel, jf. § 267 andre ledd. Det neste spørsmålet er hvilke krav objektivitetsplikten stiller til påtalemyndigheten når forsvareren begjærer ytterlig bevisføring etter § 265.

---

⁷⁵ Kjelby (2017) s. 249

Påtalemyndigheten skal ta alle bevis av relevans for sakens opplysning inn i bevisoppgaven. I utgangspunktet kan det derfor antas at tiltalte ikke vil ha store innvendinger til bevisoppgaven. Det hender likevel at tiltalte har et annet syn på hvilke bevis som er sentrale. For eksempel om et vitne avhøres om et annet tema, om må etterforskes ytterligere eller om flere dokumenter må inntas i bevisoppgaven. Tiltaltes forsvarer kan da sende en begjæring om ytterlig bevisinnhenting.

I tråd med idealet om å få saken fullstendig opplyst må påtalemyndigheten etter objektivitetsplikten strekke seg langt i å imøtegå tiltaltes ønsker. Dette gjelder selv om påtalemyndigheten og forsvarer har forskjellig oppfatning av hva som er av betydning. Den eneste legitime grunnen til å avslå en slik begjæring må være at beviset etter en samlet vurdering åpenbart ikke er relevant eller at det vil være urimelig å innhente det.⁷⁶ Det er ikke grunnlag for å oppstille et spørsmål om relativisering av objektivitetsplikten i forbindelse med en begjæring om ytterlig bevisførsel.

3.4 Innledningsforedraget

Når saksforberedelsen er ferdig, møtes partene i domstolen til hovedforhandlingen. Etter strpl. § 289 annet ledd holder aktor først et innledningsforedrag. Aktor skal «forklare hva som er gjenstand for tiltalen, og kort nevne de bevis som vil bli ført». Forsvareren kan etter tredje ledd gi «korte bemerkninger i tilknytning til det aktor har uttalt».

Ut over formuleringen i strpl. § 289 annet ledd er det ikke presisert hva innledningsforedraget skal inneholde. I lovens forarbeider⁷⁷ og rettspraksis⁷⁸ er det uttalt at innledningsforedraget skal være «kort, objektivt og ikke inneholde noen prosedyre». Formålet er å gi dommerne en oversikt over saken slik at de kan følge med i bevisførselen.⁷⁹

Hovedregelen må etter dette være at innledningsforedraget holdes kort og kun presentere sakens rammer og de opplysninger som retten trenger for å forstå saken. Lovens forarbeider har uttalt at bestemmelsen likevel ikke skal forstås så strengt. Aktor kan vise til skriftlige bevis i

---

⁷⁶ Andenæs (2009) s. 389

⁷⁷ Innstilling 1969 s. 302

⁷⁸ Blant annet Rt. 1995 s. 1191 (s. 1193)

⁷⁹ Rt. 1995 s. 1191 (s. 1193)

innledningsforedraget «hvor det faller naturlig som en forenkling av fremstillingen, selv om den egentlige bevisføring naturligvis skal skje på et senere tidspunkt».⁸⁰ Hvor detaljert innledningsforedraget skal være avgjøres på bakgrunn av sakens art og omfang. I omfattende økonomiske straffesaker vil aktor eksempelvis i større grad gå inn på dybden og bredden i saken, slik at retten får en større forståelse.

I Høyesteretts avgjørelse i Rt. 1995 s. 1191 ble det uttalt at «[r]egelen bør være at juryen lærer sakens stilling å kjenne umiddelbart av bevisførselen selv, uten at den går til denne med forutfattede forestillinger om dens innhold og beskaffenhet».⁸¹ I sak HR-2017-1831-U uttalte Høyesteretts ankeutvalg at «[u]tvalget tilføyer at aktor under innledningsforedraget ikke skal foregripe bevisførselen».⁸² I juridisk teori har Andenæs uttalt at innledningsforedraget skal ta sikte på å orientere, ikke overbevise.⁸³ Dette innebærer at aktor under innledningsforedraget kun kan presentere de bevis som skal føres, slik at retten får en oversikt over saken. Aktor kan ikke tolke eller vurdere bevis, da dette innebærer at retten kan få et skjevt bilde av saken før bevisføringen starter.

Etter strpl. § 55 fjerde ledd skal aktor opptre objektivt under utformingen og fremføringen av innledningsforedraget. Spørsmålet er om det finnes grunnlag for å relativisere kravet til aktors objektivitet under utføringen og fremføringen av innledningsforedraget.

Forsvareren har anledning til å kommentere aktors innledningsforedrag etter strpl. § 289 tredje ledd. Forsvarer kan derfor korrigere dersom innledningsforedraget var ufullstendig, misvisende eller lite objektivt. Dette kan trekke i retning av at det bør være anledning til å relativisere objektivitetsplikten i forbindelse med innledningsforedraget.

Påtalemyndigheten har under innledningsforedraget fått en mer sentral stilling enn tiltalte. Dette gjenspeiles i reguleringen av aktors rolle i strpl. § 289 annet ledd og forsvarers rolle i tredje ledd. Reguleringen innebærer en ubalanse ved at aktor har ansvaret for innledningsforedraget, mens forsvareren kun kan komme med kommentarer. Ubalansen tilsier at aktor må opptre objektivt, for å unngå at retten blir forutinntatt. En forutsetning om en objektiv påtalemyndighet

---

⁸⁰ Ot.prp. nr. 35 (1978-79) s. 213, jf. også HR-2017-1831-U avsnitt 15.

⁸¹ Rt. 1995 s. 1121 s. 1194.

⁸² HR-2017-1831-U avsnitt 15

⁸³ Andenæs (2009) s. 395

er nok en sentral grunn for at reguleringen i strpl. § 289 i det hele tatt kan aksepteres. Objektivitetsplikten er derfor særlig viktig på dette stadiet. Lovens regulering innebærer at det ikke er anledning til å relativisere objektivitetsplikten i forbindelse med innledningsforedraget.

3.5 Bevisføringen

3.5.1 Generelt om bevisføringen

Etter innledningsforedraget starter bevisføringen i saken. Bevisoppgaven tar opp hvilke bevis som skal føres, mens bevisføringen er presentasjonen av disse bevisene for retten. Som anklager har påtalemyndigheten hovedansvaret for bevisføringen.⁸⁴ Etter strpl. § 291 finner bevisførselen sted «først fra aktors og deretter fra forsvarerens side, når de ikke er enige om en annen rekkefølge». Etter § 289a forklarer fornærmede med bistandsadvokat seg før tiltalte. Tiltalte blir så avhørt av partene og deretter føres eksempelvis vitneforklaringer, forklaringer fra sakkyndige, gransking av reelle bevis, befaring av åstedet og opplesing av relevant skriftlig dokumentasjon. Formålet med bevisføringen er å søke å opplyse saken så godt som mulig.

3.5.2 Hvilke krav til objektivitet gjelder for aktor under bevisføringen?

Aktors objektivitetsplikt gjelder også under bevisføringen jf. strpl. § 55 fjerde ledd. Dette innebærer at aktor må opptre objektivt i avhør av tiltalte, fornærmede, vitner og hvordan de øvrige bevis fremlegges.

Aktors utspørring av tiltalte skal legge til rette for at retten får en gjennomgang og opplysning av saken sett fra tiltaltes ståsted. I lovens forarbeider er det uttalt at «representanten for påtalemyndigheten har, særlig ved den første avhøring av tiltalte, en plikt til objektivitet som det ville være uriktig å pålegge forsvareren».⁸⁵ På grunn av at aktor er bundet av objektivitetsplikten, vil vedkommende være egnet til å få frem et nyansert bilde av sakens faktiske forhold. Objektivitetsplikten innebærer at tiltalte i sin forklaring skal få snakke fritt. En av aktors oppgaver er å få frem motsetninger og brister i forklaringen. Dette må likevel gjøres på en måte som ivaretar aktors objektive rolle. Aktor må i tråd med objektivitetsplikten stille spørsmål til tiltalte, fornærmede og vitner som både går i favør og disfavør av tiltalte.

---

⁸⁴ Se Rt. 2013 s. 905 avsnitt 26

⁸⁵ Innstilling 1969 s. 105

Ledende, bebreidende eller skyldkonstaterende spørsmål er ikke i tråd med objektivitetsplikten. Det samme gjelder ved opplesning av dokumenter, hvor aktor bør påpeke motsetninger og spenninger i dokumentets innhold som taler for og imot tiltaltes skyld. Ved avhør av vitner må aktor forsøke å få relevant og pålitelig informasjon som kan være med på å belyse de faktiske forhold.

Objektivitetsplikten innebærer også at aktor har en opplysningsplikt overfor forsvarer og retten om opplysninger som er av betydning for en korrekt bevisbedømmelse.⁸⁶ I Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2008 s. 27 ble aktor pålagt en plikt om å opplyse retten om relasjoner mellom vitnet og tiltalte, som kunne ha innflytelse på vitners forklaring. Begrunnelsen for dette var at opplysningen ville innebære at retten fikk et best mulig grunnlag ved bedømmelsen av vitnets forklaring. Aktor må derfor opplyse om vitners relasjon til tiltalte og fornærmede, slik som slektskap eller vennskap.

I opplesningen av dokumentbevis er det sentralt at aktor også belyser dokumenter eller avsnitt i et dokument som kan tale til fordel for tiltalte. Det er ikke i tråd med objektivitetsplikten *kun* å velge de dokumenter eller avsnitt som taler for skyld. Aktor må få frem ord, uttrykk og setninger som kan være med på å nyansere bildet. Dersom aktor trekker frem et utsagn i teksten, må aktor også få frem konteksten utsagnet er sagt i.

I forbindelse med granskingen av reelle bevis må aktor i tråd med objektivitetsplikten forsøke å få frem helheten. Reelle bevis er blant annet DNA, bilder, lyd og fingeravtrykk. Aktor bør si noe om hvordan det reelle beviset er fremskaffet og hvilken type det er. Aktor bør i tråd med objektivitetsplikten også opplyse dersom det eksempelvis er funnet DNA som stammer fra andre enn tiltalte på åstedet. Ved avspillingen av lydfil vil det i tråd med objektivitetsplikten være sentralt å få frem hvordan den er fremskaffet, hvem som deltar på lydfilen, om det stammer fra et møte eller en telefonsamtale. Det vil også være sentralt å få frem konteksten og det tiltenkte meningsinnholdet av lydfilen.

3.5.3 Er det grunnlag for å relativisere objektivitetskravet under bevisføringen?

---

⁸⁶ Rt. 2008 s. 27 og Rt. 2014 s. 33

Utgangspunktet etter strpl. § 55 fjerde ledd er at aktors objektivitetsplikt også gjelder under bevisføringen. Spørsmålet er om det under bevisføringen er særlige hensyn som taler for at kravet til objektivitet burde relativiseres.

Problemstillingen er påpekt i juridisk teori. Kjelby er i utgangspunktet kritisk til en relativisering av objektivitetskravet, men mener at en relativisering i så tilfelle må bero på at hensynet til tiltalte blir ivaretatt på andre måter enn av påtalemyndigheten.⁸⁷ Andenæs mener at forsvarerrollen innebærer at påtalemyndigheten kan konsentrere seg om å føre bevis for tiltaltes skyld.⁸⁸

Selv om påtalemyndigheten har hovedansvaret for å føre bevis, kan retten beslutte å innhente nye bevis. Retten har også en adgang til å avhøre vitner og stille oppklarende spørsmål. Under bevisføringen vil forsvareren påpeke de bevis som taler for tiltaltes uskyld, og forsøke å så tvil om bevis som taler for tiltaltes skyld. Rettens ansvar for sakens opplysning og forsvarerens rolle kan trekke i retning av at objektivitetsplikten relativiseres under bevisføringen.

Det kan anføres at en «arbeidsfordeling» mellom aktor og forsvarer vil være hensiktsmessig under bevisføringen. I stedet for å risikere dobbelt-bevisføring, bør aktor i større grad føre bevis som taler for skyld, mens forsvarer fører de bevis som taler for uskyld. Det kan derfor tenkes at aktor opplyser retten om at vitner som taler for tiltaltes uskyld vil føres av forsvareren, av hensyn til en hensiktsmessig arbeidsfordeling. Det er uklart om en slik arbeidsfordeling vil være i tråd med objektivitetsplikten. Dersom forsvareren er dyktig og gjør en tilfredsstillende jobb, bør det kunne aksepteres. Dette kan trekke i retning av at objektivitetsplikten relativiseres under bevisførselen.

På den annen side er en slik ordning likevel tvilsom. Forsvarerens dyktighet og evne til å stille de riktige spørsmålene vil kunne få en stor rolle. Det kan ikke risikeres at de momenter som taler for tiltaltes uskyld ikke kommer tydelig frem på grunn av at forsvareren ikke gjør en tilfredsstillende jobb. Med bakgrunn i målsettingen om at ingen uskyldige skal dømmes vil en slik arbeidsfordeling derfor kun i begrenset utstrekning tillates. I alle tilfeller plikter aktor av

---

⁸⁷ Kjelby (2017) s. 253

⁸⁸ Andenæs (2009) s. 37

eget tiltak å fremme bevis som taler for tiltaltes uskyld, i hvert fall dersom forsvareren *ikke* fremfører det.⁸⁹ Dette tilsier at objektivitetsplikten ikke relativiseres under bevisføringen.

For å ivareta objektivitetsplikten etter § 55 fjerde ledd, må det stilles krav til at aktor påser at *alle* relevante bevis blir ført på en tilfredsstillende måte. Dersom forsvareren er dyktig og gjør en tilfredsstillende jobb, vil det nok åpnes opp for en viss «arbeidsfordeling» mellom aktor og forsvarer. Aktor har likevel hovedansvaret for at bevisføringen foregår på en måte som innebærer at retten får et balansert og korrekt beslutningsgrunnlag. Samlet sett kan derfor objektivitetsplikten relativiseres noe under bevisføringen.

3.6 Aktors prosedyre

3.6.1 Generelt om aktors prosedyre

Når bevisføringen er avsluttet holder partene hver sin prosedyre.⁹⁰ Etter strpl. § 304 første ledd første punktum får aktor først ordet og deretter forsvarer. Partene får så adgang til å kommentere den annen parts innlegg en gang hver. Under prosedyren vil partene argumentere for om det er grunnlag for å domfelle tiltalte, hvilken straff den tiltalte burde få, eventuelt om andre reaksjoner er mer passende. Prosedyren avsluttes ved at partene legger ned hver sin påstand.

I det videre vil det ses på hvilke krav til objektivitet som må stilles til aktor under prosedyren. Det vil først undersøkes om objektivitetsplikten både gjelder for gjennomgangen av bevisgjennomgangen og for rettsanvendelsen. Deretter vil så undersøkes hvordan kravet til objektivitet skal overholdes. Avslutningsvis vil det ses på om det er grunnlag for å relativisere objektivitetsplikten under prosedyren.

3.6.2 Hvilke krav stilles det til objektivitet under prosedyren?

3.6.2.1 Samme objektivitetskrav for bevisgjennomgangen og rettsanvendelsen?

I forlengelsen av Høyesteretts avgjørelse i sak HR-2019-34-S kan det reises spørsmål knyttet til objektivitetsplikten tiltenkte rekkevidde. Spørsmålet er om det skal stilles like krav til

---

⁸⁹ NOU 2007:7 s. 95

⁹⁰ Andenæs (2009) s. 414

objektivitet for en etterforskningsleder, som for en medaktor i Høyesterett. Under etterforskning gjelder objektivitetsplikten med full styrke, blant annet på grunn av at det ikke finnes andre kontrollmekanismer som sikrer et objektivt resultat. Behovet for objektivitet gjør seg ikke i like stor grad gjeldende for en medaktor i Høyesterett. I Høyesterett prosederes det ikke på skyldspørsmålet, men kun på rettsanvendelsen og saksbehandlingsfeil.

Høyesterett tok ikke stilling til dette spørsmålet i nevnte sak. Etter strpl. § 55 fjerde ledd skiller det ikke mellom objektivitet knyttet til skyldspørsmålet og objektivitet knyttet til rettsanvendelsen. Ordlyden er klar på at objektivitetsplikten gjelder for påtalemyndigheten i «hele sin virksomhet». Selv om behovet for en objektiv medaktor i Høyesterett er mindre enn en objektiv påtalejurist på etterforskningsstadiet, må det som utgangspunkt gjelde et likt krav til objektivitet når det prosederes skyldspørsmålet og rettsanvendelsen.

3.6.4.1 Gjengivelse, tolking og vurdering av bevis

Det første spørsmålet er hvilke krav som stilles til aktors objektivitet ved gjengivelsen og tolkningen av bevisene.

Aktor skal være objektiv ved gjengivelsen og tolkningen av bevisene, jf. strpl. § 55 fjerde ledd. Vedkommende må gi et korrekt bilde av den bevisføring som har funnet sted. Det er ikke anledning til å gi et skjevt bilde av bevisføringen, unnlate å vise til sentrale uttalelser fra vitner eller gjengi disse feil. I gjengivelsen av et vitneutsagn må aktor eksempelvis objektivt forsøke å få frem hva vitnet mente, slik at vitnet kan stå innenfor gjengivelsen. Ved gjengivelse av opplysninger som fremkommer i et dokument, må aktor få frem konteksten opplysningene er skrevet i. Aktor må i tråd med objektivitetsplikten også kommentere og tydeliggjøre innhold som taler til tiltaltes gunst.

Det neste spørsmålet er hvilke krav som stilles til aktors objektivitet i vurderingen av de forskjellige bevisene.

Aktor skal være objektiv i sin bevisvurdering under prosedyren av skyldspørsmålet, jf. § 55 fjerde ledd. Aktor skal vurdere verdien av hvert bevis, før vedkommende til slutt vurderer det samlede bevisbildet opp mot beviskravet. Beviskravet er vagt, og det vil naturlig nok variere fra aktor til aktor hvordan bevisene vurderes opp mot beviskravet. Bevisvurderingen vil bero på skjønn og være lite etterprøvbar. Objektivitetsplikten innebærer på dette stadiet at

vurderingen må være grundig, logisk holdbar og ikke stride mot alminnelige erfaringssetninger og vitenskapelig fundert kunnskap.⁹¹

I bevisvurderingen ser aktor på hvilke bevis som anses pålitelige og av god kvalitet, noe som er et krav for at aktor skal kunne vektlegge det. Aktor kan eksempelvis vektlegge en forklaring fra et vitne dersom forklaringen virker rasjonell og troverdig. Hvordan tiltalte, fornærmede eller vitnet svarer på spørsmål og opptrer i retten, er med på å kartlegge bevisverdien. En skriftlig forklaring fra et vitne kan virke troverdig, men vitnets opptreden i retten endrer dette inntrykket. Aktor må da samvittighetsfullt ta dette i betraktning når bevisverdien vurderes. I tråd med objektivitetsplikten bør tvil om bevisets verdi påpekes for retten.

En del av prosedyren er også å redegjøre for faktum av betydning for straffutmålingen. Dette knytter seg til hvilken type straff som påstås, dets størrelse og omfang. Aktor må foreta en objektiv vurdering av de momenter og opplysninger som taler for strengere eller mildere straff, og søke å legge ned påstand som er i samsvar med gjeldende rett.

3.6.4.2 Rettsanvendelsen

Aktor skal prosedere på at alle straffbarhetsvilkår er oppfylt, herunder om straffebudet er overtrådt, skyldkravet eller om det foreligger straffrihetsgrunner. Under prosedyren skal aktor fremlegge hvilken straffebestemmelse tiltalte har overtrådt, og prøve å overbevise dommeren om sin vurdering av rettskildene.

Det første spørsmålet er hvor objektiv aktor må være når rettskildesituasjonen presenteres. Objektivitetsplikten stiller krav til at aktor anvender rettsreglene på en måte som er juridisk holdbar. Dette innebærer en plikt til å anvende alminnelig metodelære, hvor aktor presenterer relevante og anerkjente rettskilder som passer på forholdet. Aktor må få frem et samlet bilde av rettskildesituasjonen. I dette ligger et krav til å presentere nye relevante rettskilder, korrekte lovbestemmelser, forarbeidsuttalelser og relevante rettspraksis. For straffutmålingen må det i stor grad ses hen til høyesterettspraksis for å kartlegge hvilken type reaksjon som er gitt i sammenlignbare tilfeller. Det vil være i strid med objektivitetsplikten å for eksempel anvende et for strengt straffebud på forholdet.

---

⁹¹ Øyen (2016) s. 452

Det neste spørsmålet er hvor objektiv aktor må være når det trekkes slutninger fra rettskildene og i vektingen av disse. Aktor må gjøre dette på en måte som er juridisk holdbar og i samsvar med anerkjente rettskildeprinsipper. Rettsanvendelsen vil være noe skjønnsmessig og subjektiv. Rettsanvendelsen må imidlertid anses å være i samsvar med objektivitetsplikten dersom den er juridisk holdbar.

Det siste spørsmålet er hvor stort rom er det for å aktor til å uttrykke rettslig tvil. Dette er aktuelt dersom aktor for eksempel er i tvil om faktum faller inn under bestemmelsen om kroppskrenkelse eller kroppsskade. Helt generelt antas det å være et noe videre adgang for å uttrykke tvil om rettsanvendelsen, enn under bevisvurderingen. Myhrer har uttalt følgende om rettsanvendelsen på påtalestadiet: «et like strengt krav [som beviskravet for skyld] ville gjort rettsutvikling og rettsavklaring vanskelig. I slike tilfeller er det «bare» krav om at spørsmålet ut fra en forstandig vurdering er prosedabelt, og at det foreligger et behov for rettsavklaring».⁹² Det samme må antas å gjelde under prosedyren. Retten har på dette stadiet nokså stor frihet med tanke på rettsanvendelsen og ved at det forventes at dommerne har oversikt over og kontroll på rettskildene. Samlet sett stiller objektivitetsplikten krav til at aktors rettsanvendelse er juridisk holdbar.

3.6.3 Er det adgang til å relativisere objektivitetsplikten under prosedyren?

Om objektivitetsplikten står like sterkt under prosedyren er omdiskutert. Strpl. §§ 55 fjerde ledd og 304 er taus om spørsmålet. I lovens forarbeider⁹³ og teori⁹⁴ er det antydning at den naturlige rollefordeling mellom aktor og forsvarer medfører at objektivitetskravet relativiseres under prosedyren. I lovens forarbeider er det i tilknytning til strpl. § 304 uttalt følgende: «[...] selv om objektivitetsplikten gjelder på alle stadier, kan det som nevnt i Prp. L. 141 (2009-2010) pkt. 7.3.8.1. (s. 90-91) problematiseres hvorvidt objektivitetsprinsippet står like sterkt på alle stadier. Bestemmelsen tar ikke mål av seg til å løse dette».⁹⁵

Det vil i det videre undersøkes om de øvrige kildene tilsier at objektivitetsplikten relativiseres under prosedyren. Utgangspunktet etter strpl. § 55 fjerde ledd er at objektivitetsplikten gjelder

---

⁹² Myhrer, Tor-Geir «*God påtaleskikk*» i Juss og etikk s. 15 til 88 Oslo 2005 (s. 80 til 81)

⁹³ Prp. L. 141 (2009-2010) pkt. s. 90-91

⁹⁴ Andenæs (1987) s. 68.

⁹⁵ Prp. 147 L (2012-2013) s. 175

under i prosedyren. Høyesterett har ikke uttalt seg om spørsmålet. Løsningen må derfor søkes på bakgrunn av straffeprosessens målsettinger.

En relativisering vil gi aktor en økt frihet til å prosedere for skyld, og sin forståelse av rettskildene. På dette stadiet har påtalemyndigheten tatt ut tiltale, lagt frem de bevis som taler for dette og kommet til at beviskravet fortsatt er oppfylt. Som nevnt i pkt. 3.2.1 er det da grenser for hvor objektiv det er mulig å være. Dette tilsier en viss erkjennelse av at aktor vil fokusere på de bevis som taler for domfellelse. Målet om at straffbare handlinger oppklares og skyldige blir dømt, pålegger påtalemyndighetens å argumentere for skyld og domfellelse. Aktor skal ikke være en passiv aktør under prosedyren. Det må være anledning for et aktivt aktorat som fremhever og vektlegger den delen av bevisførselen som styrker oppfatningen om at tiltalte er skyldig. Skyldkonstateringer under prosedyren kan derfor ikke sies å være i strid med objektivitetsplikten, selv om lignende uttalelser vil være det på etterforskningsstadiet. Andenæs har uttalt at det ikke av aktor kan kreves:

«en slik objektiv oppsummering av bevisførselen som man i jursaker venter av rettens forman. Aktor må stort sett kunne konsentrere seg om det som han mener tilsier fellelse, og overlate til forsvareren å trekke frem argumenter for frifinnelse».⁹⁶

Påtalemyndighetens oppgave i å stille skyldige til ansvar trekker i retning av at objektivitetsplikten relativiseres under prosedyren.

Tiltaltes interesser blir under prosedyren ivaretatt av forsvareren, og av retten som har hørt bevisene og som behersker jussen. Dette innebærer at behovet for en objektiv aktor blir mindre. *Mæland-utvalget* henviser til uttalelsen i *Liland-utvalget* og fremhever at:

«Når tiltalte har forsvarer, er utvalget enig i at aktor under prosedyren ikke må opptre med samme grad av objektivitet som på tidligere stadier av hovedforhandlingen. Det må i prosedyren være forsvarlig å fremheve den del av bevisførselen som styrker oppfatningen om at tiltalte er skyldig, og gi en nærmere redegjørelse for de resonnementer som bygger opp under dette».⁹⁷

---

⁹⁶ Andenæs (1987) s. 68

⁹⁷ NOU 2007: 7 s. 150

Det samme er understreket i lovens forarbeider.⁹⁸ Forsvareren og rettens ivaretagelse av tiltaltes interesser trekker også i retning av at objektivitetsplikten relativiseres under prosedyren.

Samlet sett forutsetter strpl. § 55 fjerde ledd full objektivitet på alle stadier av straffeprosessen. Lovens forarbeider og sentrale målsettinger i straffeprosessen trekker imidlertid i retning av at aktors objektivitet kan relativiseres noe under prosedyren. Aktors manglende mulighet til å forholde seg fullstendig objektiv, samt forsvareren og rettens funksjon som kontrollmekanismer tilsier at det må kunne aksepteres at aktors objektivitet blir noe mindre under prosedyren, enn på de øvrige stadiene. Dersom aktor utelukkende argumenterer for skyld vil dette imidlertid være i strid med objektivitetsplikten. Aktor har fortsatt hovedansvaret for at tiltaltes rettssikkerhet er ivare tatt og må derfor gripe inn dersom forsvareren foretar seg noe som skader tiltaltes sak.

3.7 Aktors påstand

3.7.1 Generelt om aktors påstand

Hovedforhandlingen avsluttes med at partene legger ned hver sin påstand, jf. strpl. § 304. Påstanden gir uttrykk for hvilket resultat partene ønsker at retten skal komme til. Dersom aktor mener det er ført tilstrekkelig bevis for domfellelse, skal det legges ned påstand i samsvar med dette.

Objektivitetsplikten gjelder også ved nedleggelse av påstand, jf. strpl. § 55 fjerde ledd. Dette innebærer at aktor må ha «et bevisst forhold til om beviskravet er oppfylt, og handle ut ifra det».⁹⁹ I noen tilfeller vil aktor etter bevisvurderingen se at beviskravet ikke lenger er oppfylt. Det kan være mange grunner til dette, blant annet nye opplysninger som setter saken i en annen stilling, upålitelige vitneutsagn eller at sentrale bevis ikke kunne føres likevel. I disse tilfeller vil dette innebære at aktor må påstå frifinnelse eller frafalle tiltalen.

Spørsmålet om hvilken påstand aktor skal nedlegge kan deles inn i tre typetilfeller. Det første er når aktor er overbevist om skyld. Det andre er når aktor er kommet til at tiltalte klart ikke er skyldig. Det tredje tilfellet er de situasjonene hvor det er tvil om tiltaltes skyld.

---

⁹⁸ Prp. 141 L (2009-2010) s. 91

⁹⁹ Prp. 141 L (2009-10) s. 92-93.

3.7.2 I hvilke tilfeller skal aktor påstå domfellelse?

Det følger av strpl. § 304 første ledd tredje punktum at «[f]remstår det som klart for aktor at det ikke er ført tilstrekkelig bevis for domfellelse, skal aktor for forholdet det gjelder frafalle tiltalen eller nedlegge påstand om frifinnelse».

Straffeprosessloven § 304 ble tilføyd som ledd i oppfølgingen av NOU 2007:7 *Fritz Moen og norsk strafferettspleie*.¹⁰⁰ Bestemmelsen blir ansett å være en kodifisering av ulovfestede regler om objektivitet. Den har formål å understreke aktors plikt til å være objektiv og bidra til å styrke aktors funksjon. Departementet foreslo i høringsbrev 30. juni 2008 følgende ordlyd: «Dersom kravene til bevis for straffeskyld etter aktors vurdering ikke er oppfylt, skal denne nedlegge påstand om frifinnelse».¹⁰¹ Basert på høringsinstansenes uttalelser valgte departementet likevel å foreslå at dette bare skulle gjelde i de tilfellene hvor det er «klart» at beviskravet ikke var oppfylt.

Bestemmelsen regulerer tilfeller hvor aktor *ikke* kan påstå domfellelse. Bestemmelsen er taus om i hvilke tilfeller aktor skal påstå domfellelse. Basert på en antitetisk tolkning av ordlyden i strpl. § 304 kan aktor kun påstå domfellelse i de tilfeller hvor det er «ført tilstrekkelig bevis». Aktor må etter en objektiv og selvstendig bevisvurdering komme til at alle skyld- og straffbarhetsvilkår er oppfylt, og at det ikke foreligger straffrihetsgrunner. Aktor kan bare påstå domfellelser i de tilfeller hvor vedkommende er overbevist om at beviskravet er oppfylt.

Det neste spørsmålet er om det vil være i tråd med objektivitetsplikten etter strpl. § 55 fjerde ledd dersom aktor påstår domfellelse i de tilfeller hvor det er tvil om beviskravet er oppfylt.

Straffeprosessloven § 304 første ledd tredje punktum regulerer kun de tilfeller hvor det er «klart» at beviskravet ikke er oppfylt. Ordlyden er taus om hva aktor gjør dersom han er i tvil om beviskravet er oppfylt. Etter en antitetisk tolkning av bestemmelsen åpnes det opp for at aktor ved tvil også kan legge ned påstand om domfellelse. Spørsmålet om aktors handlingsrom ved tvil om beviskravet er oppfylt, er omdiskutert.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Prp. 141 L (2009-2010) s. 90 flg. og s. 139

¹⁰¹ Prp. 141 L (2009-2010) s. 91

¹⁰² Prp. 141 L (2009-2010) s. 91

I lovens forarbeider finner Departementet det «naturlig å sondre mellom tilfeller hvor aktor finner det *klart* at skyld ikke er bevist og tilfeller hvor aktor er *i tvil* om bevisene holder».¹⁰³ Departementet fremholder at utgangspunktet må være at aktor i tvilstilfeller ikke kan legge ned påstand om domfellelse, og derfor plikter å påstå frifinnelse eller frafalle tiltalen.¹⁰⁴ Utgangspunktet må være at aktor ikke kan påstå domfellelse i tvilstilfellene. En slik løsning er i tråd med etterlevelsen av objektivitetsplikten og beviskravet.

Bestemmelsens forarbeider trekker imidlertid frem at det kan tenkes situasjoner der det er tvil om bevissituasjonen holder til domfellelse, men hvor det likevel bør legges ned påstand om domfellelse.¹⁰⁵ Riksadvokaten gav i sin høringsuttalelse uttrykk for et ønske om at det kun var de klare tilfellene som skulle reguleres. Det kan oppstå situasjoner hvor aktor selv er overbevist om skyld, men hvor vedkommende er i tvil om bevisene vil holde i retten på grunn av forstyrrelser eller misforståelser under forhandlingens gang. Det ble anført at det i disse tilfellene bør det ikke være en plikt til frifinnelse.¹⁰⁶

Det kan tenkes tilfeller hvor aktor i utgangspunktet er overbevist om skyld forut for bevisførselen, men at det under bevisførselen oppstår uforutsette situasjoner. Eksempler på dette er at sentrale vitnet eller fornærmede ikke møter, eller bevis av en eller annen grunn ikke kan føres likevel. Dette er tilfeller som ikke beviser tiltaltes uskyld, men som likevel innebærer at beviskravet ikke lenger er oppfylt. I slike situasjoner bør kanskje tiltalen opprettholdes, og det bør være opp til retten å vurdere selvstendig om beviskravet er oppfylt. Dette vil innebære et visst spillerom for aktor og innebære en relativisering av objektivitetskravet.

På den annen side må aktor i sin bevisvurdering kun se hen til de bevisene som er ført for retten. Retten er selv bundet av de bevisene som fremkommer under bevisførselen. Etter strpl. § 305 fremgår det at «ved avgjørelsen av hva som anses bevist, tas bare i betraktning de bevis som er ført under hovedforhandlingen». Det samme må gjelde for aktor under hovedforhandlingen. Aktor må i sin vurdering av om beviskravet er oppfylt kun se hen til de bevis som faktisk er ført. Dette trekker i retning av at det ikke er anledning til å påstå domfellelse i tvilssituasjonene.

Hensynet til fornærmede trekkes av forarbeidene inn som en faktor som kan spille inn. Dersom det er temmelig sikkert at tiltalte er skyldig, vil det være vanskelig å ikke påstå domfellelse. Det

---

¹⁰³ Prp. 141 L (2009-2010) s. 92

¹⁰⁴ Prp. 141 L (2009-2010) s. 139

¹⁰⁵ Se NOU 2007:7 s. 150 og s. 327

¹⁰⁶ Prp. 141 L (2009-2010) s. 92

er imidlertid klart at hensynet til fornærmede ikke kan føre til at tiltalte dømmes dersom det er tvil om beviskravet er oppfylt. Dette vil stride mot beviskravet og rettsstatens prinsipper.

Lovens forarbeider gav uttrykk for at en lovregulering som var begrenset til de tilfellene hvor det fremstår som klart at bevisene ikke holder til domfellelse «gjenspeiler dessuten best graden av objektivitet som kreves av aktor når saken har kommet til hovedforhandling og prosedyre».¹⁰⁷ Uttalelsen kan tolkes som at departementet mener at objektivitetsplikten på dette stadiet ikke stenger for at aktor kan påstå domfellelse ved tvil om beviskravet er oppfylt. Departementet legger tilsynelatende ukritisk til grunn at objektivitetsplikten på dette stadiet relativiseres. Standpunktet begrunnes ikke videre.

Uttalelsen kan ikke anses å være i tråd med § 55 fjerde ledd. Det er et viktig strafferettslig prinsipp at beviskravet må være oppfylt for påstand om domfellelse. En ordning hvor aktor er i tvil om beviskravet er oppfylt, vil være i strid med dette. Risikoen for uriktige domfellelser øker også ved en slik løsning, ved at aktor legger ansvaret over på retten. Uttalelsen harmonerer dårlig med objektivitetsprinsippet, anklageprinsippet og andre grunnleggende hensyn i straffeprosessen.

Straffeprosessutvalget har uttalt at det er et «helt selvsagt utslag av objektivitetsplikten at påtalemyndigheten ikke skal opprettholde et krav om straff dersom den selv ikke finner bevismessig grunnlag for det».¹⁰⁸ Utvalget har gitt uttrykk for at ordlyden i § 304 første ledd tredje punktum kan oppfattes misvisende ved at bestemmelsen åpner opp for at «objektivitetskravet etter omstendighetene også kan medføre en plikt til å frafalle tiltalen eller påstå frifinnelse dersom aktor *er i tvil om* bevisene holder for domfellelse».¹⁰⁹ Bestemmelsen er derfor ikke foreslått videreført i ny straffeprosesslov. Dette tyder på at det ikke er anledning for aktor til å påstå domfellelse ved tvil om beviskravet er oppfylt.

Selv om lovens forarbeider og riksadvokatens uttalelser kan tyde på at det bør være et rom for å påstå domfellelse også når aktor er i tvil dette, anses dette å være i strid med anklageprinsippet og det strenge beviskravet. Samlet sett er det ikke i tråd med objektivitetsplikten etter strpl. § 55 fjerde ledd at aktor påstår domfellelse ved tvil om beviskravet er oppfylt.

---

¹⁰⁷ Prp. 141 L (2009-2010) pkt. 92

¹⁰⁸ NOU 2016:24 s. 194

¹⁰⁹ NOU 2016: 24 s. 196

3.7.3 Skal aktor påstå frifinnelse eller frafalle tiltalen?

Dersom det ikke er grunnlag for aktor å påstå domfellelse, må aktor ta stilling til om det skal påstås frifinnelse eller frafalle tiltalen. Strpl. § 304 regulerer ikke direkte hvilke typer situasjoner en tiltale skal frafalles eller i hvilke situasjoner det skal påstås frifinnelse. Dette er etter lovens forarbeider overlatt til påtalemyndighetens skjønn.¹¹⁰

Valget mellom å frafalle eller påstå frifinnelse har forskjellige virkninger. Etter strpl. § 73 første ledd første punktum avsier retten frifinnelsesdom dersom saken frafalles på grunn av «bevisets stilling» eller fordi «straff ikke kan anvendes på forholdet». Etter annet punktum skal saken heves dersom tiltalen frafalles på grunn av at forfølgningen innstilles. Dersom aktor nedlegger frifinnelsespåstand kan retten ikke automatisk avsi frifinnelsesdom i samsvar med påstanden, men må foreta en selvstendig vurdering av bevisene.

Frafallelse må anses for å være den klareste formen for at aktor ikke lenger ønsker å straffeforfølge den tiltalte. Det er nærliggende å tenke at aktor velger denne løsningen dersom det er klart at beviskravet ikke lenger er oppfylt. En påstand om frifinnelse er mer egnet til å gi uttrykk for en viss tvil fra aktors side. Graden av aktors tvil vil derfor være av betydning for valget om frifinnelse eller frafall. Riksadvokaten har gitt uttrykk for at frafall vil være aktuelt der det ikke har vært mulig å føre de bevis som var ønsket. Påstand om frifinnelse bør på sin side velges dersom aktor er kommet i alvorlig tvil om skyldspørsmålet.¹¹¹

Straffeprosessutvalget har kritisert at aktor i det hele tatt har adgang til å påstå frifinnelse. Kritikken dreier seg om at retten da må foreta en selvstendig vurdering av bevisene, og kan ende med å domfelle tiltalte. Utvalget mener denne ordningen «harmonerer dårlig med de hensyn som ligger til grunn for anklageprinsippet ... og at den ikke bør videreføres».¹¹² Det er foreslått at aktor i disse situasjonene plikter å henlegge saken, noe innebærer at aktor må frafalle tiltalen.¹¹³ Retten må da avsi frifinnelsesdom uten realitetsrøving.¹¹⁴ Utvalgets kritikk trekker i retning av at aktor alltid bør frafalle tiltalen.

Valget mellom å påstå frifinnelse eller frafalle kan også knyttes opp mot kompetansespørsmål etter strpl. § 245 (1). Dersom den høyere påtalemyndighet har tatt ut tiltalen og bevisene ikke

---

¹¹⁰ Prp. 141 L (2009-2010) s. 90

¹¹¹ Kjelby (2017) s. 255, hvor han viser til direktiv gitt på statsadvokatmøtet 2010 pkt. 11

¹¹² NOU 2016:24 s. 196

¹¹³ NOU 2016:24 s. 196, se forslaget § 28-2 første ledd og § 29-7 annet ledd.

¹¹⁴ NOU 2016:24 s. 196, se utkastet § 32-3 tredje ledd annet og tredje punktum

fortoner seg annerledes enn sakenes dokumenter, kan det reises spørsmål ved om hva aktor bør gjøre dersom beviskravet ikke er oppfylt. Tilfellet innebærer at aktor risikerer å måtte gå på tvers av overordnet påtalemyndighet sin beslutning. Dette kan være problematisk med tanke på hierarki og lojalitet innad i påtalemyndigheten.

I straffeprosessloven § 254 første ledd første punktum fremgår det at «[u]nder hovedforhandlingen kan aktor frafalle enkelte tiltaleposter eller tiltalen i sin helhet. Hører spørsmålet om tiltale under Kongen eller riksadvokaten, krever frafallelse likevel samtykke fra riksadvokaten». Etter loven er det møtende aktor, uavhengig tiltalekompetanse som kan frafalle tiltalen. Etter en antitetisk tolkning kan møtende aktor frafalle tiltaleposter i de tilfeller politimesteren eller statsadvokaten har påtalekompetansen.

Utgangspunktet er at den møtende aktor selv må treffe beslutningen om hva som bør gjøres i det konkrete tilfellet. Det kan likevel tenkes at en frifinnelsepåstand vil være mer i harmoni med lojalitetsplikten, enn frafall av tiltalen. Retten vil da foreta en selvstendig vurdering av bevisene. Aktor bryter ikke lojalitetsplikten, men viser samtidig at det er tvilsomt om beviskravet er oppfylt.

Det kan også være av betydning om fornærmede er en privatperson. Dersom aktor frafaller tiltalen «fratas» fornærmede mulighet for domstolsprøving. I eksempelvis sedelighetsaker kan det være et stort behov for å få saken sin prøvd, men sakene er ofte bevismessig utfordrende. Det kan gå på akkord med tilliten til straffesystemet og den alminnelige rettsfølelse dersom slike saker ikke blir prøvd. Hensynet til fornærmede kan derfor være et moment som trekker i retning av at nedleggelse av en frifinnelsepåstand er den beste løsningen.

Samlet sett vil valget om å frafalle eller påstå frifinnelse vurderes konkret i den aktuelle straffesak, basert på de ulike hensyn som gjør seg gjeldende. Det må imidlertid slås fast at frafall av tiltalen anses for å være den ordningen som best harmonerer med objektivitetsplikten etter strpl. § 55 fjerde ledd.

Rui, Jon Petter	Jon Petter Rui, «Straffeprosessen i perspektiv», <i>Jussens venner</i> vol. 49, s. 382-444, s. 402
Robberstad, Anne	Anne Robberstad, <i>Mellom tvekamp og inkvisisjon</i> , (Oslo 1999)
Torgersen, Runar	Runar Torgersen, «Påtalejuristens rolle», hvordan den har forandret seg de siste 50 år og hva som forventes for fremtiden», <i>Lov og rett</i> (2011), s. 67-88.
Øyen, Ørnulf	Ørnulf Øyen, <i>Straffeprosess</i> , (Bergen 2016)

Lov

Kong Christian den femtis norske lov av 15.04.1687

Lov av 1. juli 1887 nr. 5 (lov om Rettergangsmaaden i straffesager) *opphevet*

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven eller strpl.)

Lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven)

Lov 10. desember 2010 nr. 76 om endringer i straffeprosessloven mv.

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

Lov 21. juni 2013 nr. 86 om endring i straffeprosessloven.

Internasjonal konvensjon

Europarådets konvensjon 4. november 1950 om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter (EMK)

Forarbeider

Ot.prp. nr. 35 (1978-79)	Ot.prp. nr. 35 (1978-79), Om lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffesaksloven)
Innstilling 1969	Innstilling juni 1969 om rettergangsmåten i straffesaker, fra Straffeprosesslovkomiteen (Komiteen til revisjon av straffeprosessloven)
Liland-utvalget	NOU 1996:15 Lilandsaken. Fra et utvalg oppnevnt ved kgl.res. av 13.juli 1995 for granskning av Liland-saken. Avgitt til Det kgl. Justis- og politidepartement 1 juli. 1996
Mælandutvalget	NOU 2007:7 Fritz Moen og norsk strafferettspleie. Utredning avgitt 25. juni 2007, fra et utvalg oppnevnt ved kgl.res. 8 september 2006, ledet av prof.dr.jur Henry John Mæland
Prp. 141 L (2009-2010)	Prp. 141 L (2009-2010) Endringer i straffeprosessloven mv.
Prp. 147 L (2012-2013)	Prp. 147 L (2012-2013), Endring i straffeprosessloven mv. (behandling og beskyttelse av informasjon)
NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov	NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov. Utredning fra Straffeprosesslovutvalget oppnevnt ved kgl.res. 20 juni 2014. Avgitt til justis- og beredskapsdepartementet 3. november 2016

Høyesterett

Rt. 1970 s. 540
Rt. 1994 s. 1521
Rt. 1995 s. 1191

Rt. 2000 s. 996

Rt. 2000 s. 2142

Rt. 2002 s. 557

Rt. 2005 s. 833

Rt. 2007 s. 1435

Rt. 2008 s. 27

Rt. 2008 s. 1350

Rt. 2013 s. 905

Rt. 2014 s. 33

HR-2017-1831-U

HR-2019-34-S

Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD)

McCann m.fl. mot Storbritannia

Dom 5. september 1995 (nr. 18984/91)

Silih mot Slovenia

Storkammerdom 9. april 2009 (nr.71463/01)

Nachova mfl. mot. Bulgaria

Storkammerdom 6. juli 2005 (nr. 43577/98 og 43579/98)

Assenov mfl. mot Bulgaria

Dom 28. oktober 1998 (nr. 24760/94)

Kolevi mot Bulgaria

Dom 5 november 2009 (nr.1108/02)

Imbrioscia mot Sveits

Dom 24. november 1993 (nr. 13972/88)

Riksadvokaten

(www.riksadvokaten.no)

R. publ. nr.1/2015

Riksadvokatens publikasjoner nr. 1/2015
«Monika-saken – læringsperspektiver».
Arbeidsgruppens rapport til Riksadvokaten 9.
februar 2015.

R nr. 2/2017

Etiske retningslinjer for medarbeidere i
påtalemyndigheten, 29.06.2017

R nr. 1/2018

Mål og prioriteringer for
straffesaksbehandlingen i 2018 – politiet og
statsadvokatene, 26.02.2018